ſolos orthodoxos. xx.
De ſciſmate facto inter orientales et
egiptios propter flauianū antioche
Quō Juſtina ambro nū xxi.
ſiū fuerit perſecuta et de gratiani ne
ce et inuaſione maximi. xxij.
De morte thimothei alexandrini
et ordinatōe thimothei atqꝫ victo
De prelio theodoſij rez xxiij
contra maximū. xxiiij.
Queadmoduz latrocinia q̄ rome
p piſtrina fiebāt theodoſi⁹ remo
uerit imperator et de lege contra adul
teras plata mulieres xxvi
Queadmodū āphilog⁹ theodoſi
o perſuaſerit vt arrianoꝝ conciliabu
la prohiberet xxvij.
De morte paulini ātiochenī epi et
ordinatōe euagrij et quō paulin⁹
ſit damaſo recōciliat⁹ xxviij.
Quō apud alexandriaz paganoꝝ
tēpla deſtructa ſunt xxix.
De fraudib⁹ q̄s p templa ſua pa
gani faciebāt. xxx.
De caracterib⁹ ſub crucis figurā fa
ctis q̄ in tēplo ſerapidis ſūt īuēti.
De cede q̄ ſub theodoſio the xxxi.
ſalonice fcā ē et de penā eiuſdē the
odoſij ambroſijqꝫ conſtātia xxxij
De virtutib⁹ vxoris theodoſij xxxiij
De īdignatōe et recōciliatōe theo
doſij propter antiochenos ſtatuaz ei⁹
qꝫ coniugis deponentes. xxxiiij
Quō theodoſi⁹ fuerit pagaīs infē
Quō marcellus eps ſius xxxv
apamie tēpla deſtruxit. xxxvi.
Ob q̄m cām preſbiteri ſup penitētes
poſiti ſint remoti. xxxvij.
De diuiſione hereticoꝝ inter ſemet
De ſabatio heretici ipōs xxxviij
archa. xxxix.
De paſcha vel diuerſitate inſtitu
tōnū ſeu obſeruatōnuz q̄ p diuer
ſas eccl̄as celebrant. xl.
De paſcha mōtaniſtarū. xli
De arrianoꝝ diuiſiōe. xlij.
De diuiſiōe macedonioꝝ. xliij.
De receſſu nili fluminis et curſus
Queadmodū acceſſu. xliiij.
caput iohis baptiſte conſtātino
polim fuerit deportatū xlv.
Queadmoduz flauian⁹ antioche
nū ſolus perceperit epatū. xlvi
De eugenio tyranno et queadmo
dū fuerit ſuperatus. xlvij.
De miraculis donati pontificis be
roee de theotino comitano ponti
fice. xlviij.
De epyphanio ciprio. xlix.
Quō abacuc et michee prophetarum
corpa ſint oſtēſa. De fine theo
doſij principis.

Explicit capitula.

Incipit liber nonus hiſtorie eccleſiaſtice. .i.

Igitur defuncto valente denuo bar
bari vſqꝫ ad muros conſtantino
poleos venientes eius ſuburba
na vaſtabant. Qua propter ciues
que inueniſſent arma portantes
hoſtibus vt poterant reſiſtebāt
Vxor enī valentis imperatoris
nomine dominica. premia exera
rio publico bene pugnantibus
ſcdz cōſuetudinē militū miniſtrabat

quibus etiã ſartacem̄ prebue
re ſolatia q̄ eorum regina Mauia
romanoꝝ federata dixerat.

Theodoricus.

Porro gratianus valentinia
ni filius cum dudum patre
defuncta europe partes ſuſcepiſſ;
defũcto valente ſine ſobole aſie q;
libieq; regna ſuſcepit Mox pieta
tem quã mente preperat operibꝰ
demonſtrabat initiaq; ſui regni ĩ
cum omnium domino dedicauit.
ſcripſit itaq; lege; precipiens vt
expulſi paſtores ad ſua ouilia re
mearent. ſacreq; baſilice eis red
derentur. qui communionem da
maſi ſequebãtur Is enim dama
ſus romane vrbis epiſcopus lau
de dignus. vir mirabilis ſemper
ornatus dicere et facere pro apoſto
licis dogmatibus cũcta feſtinãs
poſt liberiũ gubernacula ſuſcepit
eccleſie. Dixerit igitur imperator
cum hm̄oi lege etiam ſapore; q̄n
dam tunc nominatiſſimum mili
tie principem et arriane q̄de; blaſ
phemie predicatores veluti quaſ
da; beſtias diuis ſeptis iuſſit ex
pelli optimis vero paſtoribꝰ et ſa
cris ouilibus vniuerſa reſtitui.
Hoc ergo vniuerſis prouintijs
decreuit obſeruari.

Socrates.

Gratianus itaq; cum minore
valentiniano regno potiꝰ
ab exilio reuocatis omnibꝰ lege
ſanctiuit vt vna queq; religio li
center ſacra celebraret. Solos ve
ro ꝓhibuit ab eccleſijs eunomia
nos fotinianos et manicheos.

Theodoricus.

Capitulum. iij.

Tunc igitur in antiochia
q̄ p̄ſidet orienti contentio
huiuſmodi cauſa proue
nit pro apoſtolicis dogmatibus
laborantes ſicut iam dictum eſt
erant diuiſi. et alij poſt calũnias
irrogatas euſtachio arriana; ab
hominati veſaniam apud ſemet
ſos ſacra celebrantes paulinum
habebant antiſtitem alij vero pꝰ
ordinationẽ Euzoij cũ meletio cõ
uenientes eius doctrina fruebãn
tur. Ad hec aũt apollinaris laodi
cenꝰ alterius partis ſibimet p̄ſu
latum aſſumpſit Qui dũ pietatis
indueret vultu; et apoſtolica ſe fin
geret dogmata cõſeruare pꝰ pau
lulum manifeſtus hoſtis appar
uit diuina namq; natura adulteri
nis rationibus vtebatur gradꝰ
quoſdam generans dignitatem
et ſacramentum diſpenſationis i
perfectum explanare preſumens
animam rationaleq; corpus regi
priuata ſalute confirmans. Si ei
animam non aſſumpſit ſcd̄m illi
us rationem deus verbum. neq;
medicinam prebuit neq; honorẽ
dedit. ſed corpus quidem terrenũ
ab inuiſibilibus virtutibus ado
ratur. anima vero ſcd̄m diuinam
ymaginem fcã in iferiore pmãſit
contumelijs induta peccati. Qui

plurima ſup hec veſanus aſſeruit
Aliquādo q̄ eni pariter ɔfitebatur
⁊ ipſe ex ſancta virgine aſſumptā
carnē · aliquādo vero eā cū deo v̄bo
celitus deſcendiſſe · aliqn̄ eum ipſū
factum carnē · ſumpſiſſe nichil ex
nobis · aliaſq̄ plurimas ⁊ inanes
fabulas ſacris ꝑmiſſionib⁹ copu
labat · q̄s in preſenti dicere ſupflu
um iudicaui · Alia ſiquidem ille di
cens · nō ſolū ſuos ꝑ peſte compleuit
ſed eciā quoſ dā noſtroꝝ fecit hu
iuſmōi lepra ꝑticipari · Poſt pau
cum vero tēpus dū ſuū videret ob
ꝓbriū ⁊ ecclie claritatem pene cun
cti reuerſi ſūt ⁊ ɔmūionē eccliaſti
cam ꝑcipe meruerūt · nō tamē pri
orem depoſuere languorē ſed ma
gis plurimos ɔſtanciū latenē ſau
ciauerūt · Ex hac ergo radice in ec
cleſijs vna germinauit carnis dita
tiſq̄ natura · ⁊ vt diuinitati vnige
niti paſſio copuletꝰ ⁊ alia quecūq̄
ꝑpl'is ſacerdotib⁹ certamina genu
erūt · ſed quidem hec poſtea facta
ſūt · Tunc eni veniente ſapore ma
giſtro milicie ⁊ oſtendente princi
pis legem · paulin⁹ quidem fateba
tur ſe damaſi eē participem · Emit
tebat eciam appollinaris · hoc ipō
languore celato · Sacratiſſim⁹ vō
melecius ſub quiete degēs illoꝝ
certamina deuitabat · Porro flaui
an⁹ ſapientiſſimus tunc in ordine
p̄ſbrij ɔſtantinus · primo quidem
veniente magiſtro militū · ita ad
paulinum locutus eſt · Si ɔmuni
onem damaſi o amice ſectaris · cō
de nobis dogmatum tuoꝝ aperte

conſorciū · Ille namq̄ dum vnam
trinitatis ſubſtanciam ɔfitetur ⁊ tr
tres ſubſiſtencias p̄dicat in aꝑto
verum tu e diuerſo ſubſtancias ꝑ
unius trinitatis · Oſtende itaq̄ dog
matum concordiam · ⁊ ſuſcipe ſm
legem ecclias · Cum ergo illū hijs
ſermonibus obiurgaſſet · conuer
ſus apollinari dixit · Ammiror te o
amice · ſic impudēter veritati reſiſte
re : cum aꝑte noueris · qm̄ laudabi
lis damaſus ꝑfecte naturam no
ſtram a deo verbo dicit aſſumptā
tu vero contraria fateris · noſtraꝫ
namq̄ mentem ſalute fraudēs · Si
autem falſe loquimur te forſitā ac
cuſantes · vel nūc nouitatem a te
natam denega · ⁊ damaſi amplex⁹
doctrinam ſepta ſuſcipe venerāda
Veritatis namq̄ racionibus ſapi
entiſſimus flauian⁹ · illoꝝ fiduciā
ita redarguit · Porro melecius om
nium manſuetiſſimus hominum ·
tranquilliſſime atq̄ modeſte pau
lino dixit · Quoniam ⁊ michi ha
rum omnium curam conmiſit do
minus ſimiliter aliarum ſuſcipe
hanc ſollicitudinem · cōmunica al
terutris ſub dogmate pietatis · Iū
gamus amice greges · ſoluamus
de p̄ſulatu contencionem · cōmunē
paſcentes oues · curā eius cōiter
offeramus · Si autē ſede certamē
eſt · ego eciam hanc contencioneꝫ
conabor expellere · In ſede ponatur
ſacrum euangeliū ⁊ ex utraq̄ nos
ꝑte ſedeamus · Et ſiquidem prius
ego terminum vite ſuſcepero · ſol⁹
eris antiſtes. Si vero hoc tibi pri⁹

euenerit· ego rurſus gregis curã
habebo· Cum hec ergo melecius
cum omni mãſuetudine protuliſ
ſet· paulinus acquieſcere nõ con
ſenſit· Tunc magiſter milicie in
dextrorumqꝫ verborum audiens
eccĩas melecio tradidit· Paulinꝰ
autem aliarum ouium permanſit
antiſtes· Verum appollinatis pre
ſulatu nudatus ecc̃ie nouitatem
doctrine ſue aperta impudencia p̃
dicabat· et ducem ſemetipſum oñ
dit hereſeos· Et ipſe quidem in la
odicia crebro morabatur· in anti
ochia vero iam prius vitalez ordi
nauerat· vita quidez optima deco
ratum et apoſtolicis dogmatibus
enutritum· poſtea tamen hoc lan
guore putre factum· Porro ſacra
tiſſimus melecius diodorum illuz
cuius iam meminimꝰ qui ſub tem
peſtate nimius aſprimã ecc̃ie na
uim ſine ſubmerſione ſeruauerat
paſtorem conſtituit· cilicieqꝫ gen
tis ei curam commiſit· apamie ve
ro pontificalez curam commiſit io
hanni· Qui licet genere ac nobili
tate fulgeret· tamen progenitores
proprijs virtutibus adornabat
Hunc ergo et ſermo decorabat et
vita Is itaqꝫ tempore tempeſtatis
confidelium ſuorum numerum gu
bernauit cooperatorem habẽs lau
dabilem ſtephanum· quem ſacr̃
tiſſimus melecius ad alia certami
na deſtinauit Nam dum agnouiſ
ſet germaniciam eudoxij peſte cor
ruptam. hunc ibi tanq̃ ſapientiſ
ſimum medicum deſtinauit. Erat
enim omnium grecorum doctrina
plenus et diuinus dogmatibꝰ far
cinatus· Quãobrem. ſpe ſua frau
datus nõ eſt· Vſus namqꝫ dono
ſpiritalis doctrine· lupos mutauit
in oues· Sancti enĩ viri certamina
habẽt ſubire pro xp̃i nomine tri
bulacões varias cõtra infideles et
impios· Quod libẽter faciũt. quia
nõ attendũt ea que videntur iſta vi
delicet terrena et temporalia· ſʒ eter
na ſine fine mãſura que non viđe
tur· Quod videntes impij pleriqꝫ
de lupis in oues mutantur mãſue
tiſſimos Porro magnus euſebius
de exilio remeans. acacium ſũme
claritatis virum· in beria ordina
uit epiſcopum. in ierapoli theo
dorum cuius mira cõuerſatio ha
ctenus decantatur· Euſebium in
chalchide. in cirron cyſtra pſido
rum· Aiunt enim qꝫ eulogium qui
pro apoſtolicis dogmatibus fue
rat decertatus et in antino cuz pro
togene miſſus exilio· ediſſa ordi
naſſz epiſcopum· Baris enĩ ſacra
tiſſimus. iam de preſenti luce migr̃
uerat· Sanctus ergo euſebius vl
timũ epiſcopum Marin in ciuitate
doliehia fecit· Hec enim parua ci
uitas veſaniam tunc optinuerat
arrianam· Vbi dum acceſſiſſz eu
ſebius vt marin virum plurimis v
tutibus decoratum in ſede colloca
ret epiſcopali· quedam mulier ar
riana peſte completa· tegulam de
tecto demiſit qua eius caput val
de contriuit· indeqꝫ poſt paululũ ad
vitã meliorẽ de hac luce migrauit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Qui moriens pſentes iureiurando
cōſtrixit· vt ab ea q̄ hoc feciſſ; nl
lo mō penas exigerēt· imitatus do
minū ſuū q̄ de ſe crucifigētib⁹. ait
Pr̄ dimitte eis· nō em̄ ſciūt q̄d fa
ciūt· ſiſ a eius ſeruū ſtephanū De
quo legit̄ in actibus apl̄oꝝ q̄ grā
dei plen⁹ a ſpū ſancto diſputaue
rit ꝯtra iudeos a eos acriter incre
pauerit atq; incircumciſos corde
a auribus vocauerit ipſos qui
p⁹ multos lapidū ict⁹ clamabat·
dn̄e ne eis ſtatuas hoc pct̄m·hoc
ergo mō magn⁹ euſebi⁹ ē defun
ctus: qui thrachie barbaros euī
tauit. impioꝝ hereticoꝝ man⁹ de
clinare nō potuit ſed martirij coro
nā illoꝝ ferocitate ſuſcepit Hec ꝫ
geſta ſūt p⁹ reuerſionē epoꝝ

Capitulum quartū

Porro gratian⁹ thrachiā
barbaros vaſtare cogno
ſcēs ytalia relicta romā
venit· Ea tēpeſtate theodoſi⁹ tā ꝓ
pter parentū nobilitatē. quā ꝓ for
titudine ꝓpria nominatiſſimus ha
bebat. a ob hāc cauſam inuidia
ſimiliū iudiciū fatigatus in hyſpa
nia morabatur· vbi a ortus fuerit
a nutritus· Cūq; impator quid fa
ceret heſitaret. q̄ppe cum barbari
elati victoria inexpugnabiles ēē
viderent· ducatu theodoſij pugnā
credidit terminari. Repente ſiqui
dē eū ab hyſpaniis euocās· a ma
giſtrū militū ēē nūciās. cum expe
ditu ad barbaros deſtinauit. At
ille fide munitus ꝯfidenter ad tra
chias eſt ꝓfectus· exercitū ordina
uit ad pugnam Cōgreſſione vero
facta impetum barbari nō ferētes
ſuas acies reliquerūt· Et illi quidē
fugiebāt Hi vero fortiter ſequebā
tur· immēſaq; cedes tunc facta eſt
barbarorum· Plurimis igitur int̄
emptis paucisq; latenter trāſeūti
bus hyſtrum· mox dux optimus
exercitu diſperſo ꝑ vicinas vrbes
ipſe velociter remeauit ad p̄ncipē
ita vt ipſe triūphoꝝ ſuoꝝ nūcius
extitiſſet· q̄d tamē nec ipſi impa
tori dū miraretur factū. factū cre
dibile videbatur. Inuidi ſiquidem
etiam fugiſſe eum dicebāt. a exer
citū ꝑdidiſſe· at ille derogātes ſibi
pecijt dirigi· qui videret hoſtium
multitudinem ꝑemptoꝝ· hijs ver
bis imperator flexus direxit q̄ res
actas inſpiceret· eiq; renūciarent
Porro dux optimus inter hec diui
nā viſionem· a ab ipſo omnium
deo apte ſibi mōſtratam. Cōſpex
it enim in ſomnis q̄ ſanct⁹ meleti
us antiochene ciuitatis antiſtes
clamidem ſe veſtiret imperialem· a
corona caput ornaret· hec cum no
cte vidiſſet· cuidam mane retulit
amicorum. At ille clarum ēē ſom
nium dixit· a nichil enigmaticum
nichil dubium continere· Cumq;
pauci omnino tranſiſſent dies
qui pro victorie inſpectione miſſi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fuerāt· remeaꝛet ꝑemptaq; hoſtiū
multa milia narrauerīt· Quaobrē
letatus ꝑnceps theodoſiū fecit im
patorem·

Socrates

CONſulatu auſonij ⁊ olibrij
xvi. die mēſis ianuarij

Theodoricus

TRaditaq; ei ſceptro rū ꝑte
valentis· ipſe ruꝛſus ad
ytaliā redijt· ⁊ illū ad reg
collata trāſmiſit· Moꝛ igit̄ vt impe
riū ſuſpſit ꝑ omnib⁹ de ꝯcoꝛdia ec
cleſie cogitauit ⁊ vni⁹ cui⁹ ꝯpſula
tus epōs ꝯſtātinopolim ꝯuenire
ꝑcepit· hec ſola erat arriano ple
na ꝯtagio· nā occidēs liber hmōdi
languore ꝑmāſit· Cōſtantin⁹ em̄
ſenioꝛ filioꝝ ꝯſtātini maioris· ⁊ cō
ſtans iunioꝛ paternā fidē integrā
ſeruauerūt· Ruꝛſus eciā valentini
anus impatoꝛ heſperie inuiolataz
cuſtodiuit pietatē· Orientis autez
tractus mulfaria hmōi late ꝯple
tus eſt· Arrius em̄ alexandrine ꝑ
ſbiter ciuitatis· hanc tibi genuit
blaſphemiā p⁹ quē euſebi⁹ patro
fil⁹ ⁊ arrius paleſtini ⁊ paulin⁹
gregori⁹ fenices theodoluſq; poſt
quos eciā athanaſi⁹ ⁊ narciſſus
cilices· ⁊ alij plurimi male iactata
ſemina nutriuerūt· Hijs igit̄ neq̄ſ
ſimis cultoꝛib⁹· fuit cooꝑatoꝛ con
ſtātin⁹ atq; valens Pro hac ergo
ſolūmō cauſa theodoſi⁹ ſuo ſubia
cētes impio ꝯſtātinopoli ꝯgregari
ꝑcepit epōs

Socrates

Capitulū· v·

INterea macedoniani p⁹ legationē
ad liberiū deſtinataz· aliqn̄ tēpe ſi
ne diſcrecōe ꝯicabant· ipſe ⁊ q̄ ab
inicio definitionē fidei nicene ſuſce
perāt· Cūq; lex ꝑncipis gracianā licē
cia religionib⁹ ſicuti vellent ꝯicare
ꝑbuiſſz denuo ſunt diuiſi ꝯgrega
tiq; in antiochia· ſtatuerūt vocē cō
ſubſtācialitatis amouēdā· ⁊ vene
rantib⁹ nicenā fidem nō eē ꝯmuni
candū. Sed plurimi vidētes eorum
varietatē receſſerūt ab eis ⁊ ꝯſub
ſtācialitatis ſectatoribꝰ vniti

Sozomenes·

Capitulū ſextū

CVnq; theodoſi⁹ bello bar
baros ſupaſſz ⁊ illi roma
nos amicos hēre dep̄carē
tur cauſa federis acceptis obſidi
b⁹ theſalonicā venit· vbi duz egri
tudinē incurriſſet ab acolio eius
ciuitatis epō baptizatus ē· licet a
ꝓgenitorib⁹ xp̄ianū dogma ⁊ fidē
niceni ꝯcilij ſequeret̄·

Socrates

TVnc igit̄ baptizari cupiens
ꝓpter infirmitatē theſalanicē
ſiū requiſiuit epm̄ cuius fidei eēt·
Quo reſpōdēte· qm̄ arriana peſtis
in illiricuz nō valuiſſz accedere ſed
inuiolatam ab inicio fidem nicenū
q; ꝯciliū ꝯſeruarent· ille libēter ei⁹
verba ſuſcipiēs· baptizat⁹ atq; eg
tudine liberatus eſt

Sozomenes·

Capitulum vij·

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cogitans igit̄ impatoꝛ q̄a
meliꝰ eēt ꝓnūciare ſubie
ctis cuiꝰ eēt fidei. ne videre
tur vim facere ſi quēq̄ ſubito inuitū
ad cultū religiōis impelleret. legē
a theſalonica ꝑplo ꝯſtātinopolita
noꝝ poſuit. Hoc em̄ viſū eſt. vt re
tuti de quadā ciuitatis arce omni
bꝰ ſubiectis: aliiſq̄ ciuitatibꝰ indi
cante ſcriptura fieret manifeſta.
Cuiꝰ verba fūt hec Impatoꝛ grati
anꝰ. valētinianus ⁊ theodoſiꝰ au
guſti. ad ꝑplm vrb̄ cōſtātinopoli
tane. Cūctos ꝑplos quos demētie
nr̄e regit tēperamentū in tali volu
mꝰ religione verſari. quā diuinū
petrū aplm nouimꝰ tradidiſſe ro
manis. Religio vſq̄ nūc ab ipō in
ſinuata declarat. q̄mq̄ pontificem
damaſū ſequi daret. ⁊ petrū alex
andrie epm virū aplice ſāctitatis
Hoc eſt vt ſm aplicā diſciplinā
euāgelicāq̄ doctrinā patris ⁊ fi. ⁊
ſpūſſcī vnā deitatē ſub pari maie
ſtate. ⁊ ſub pia trinitate credamꝰ
Hāc legem ſequētes xpianoꝝ ca
tholicoꝝ nomē debemꝰ āplecti. re
liquos vero demētes veſanoſq̄ iu
dicantes. heretici dogmatis īfami
am ſuſtinere diuina primū vindi
cta. pꝰ etiam motus noſtri quem
ex celeſti arbitrio ſuſpſerimꝰ vltio
ne plectēdendos data. iij. kl. mar.
theſalonice ḡtiano. v. ⁊ theodoſio
auguſtis ꝯſulibꝰ. Hec ſanciens
pꝰ paululum ꝯſtātinopoli venit.

Capitulum viij.

Tunc igit̄ gregoriꝰ nazāze
nus cōi decreto multoꝝ
epōꝝ in ꝯſtātinopoli trāſ
mūtatus intra ciuitatē in paruo
oratorio ſacra celebrabat. Cui lo
co pꝰea ꝑncipes baſilicā maximā
copulantes. eam vocauerunt ana
ſtaſiam.

Sozomenes

Capitulum ix

Que nō ſolū pulchritudi
ne ⁊ magnitudine. verū
aptiſſima apparicōne dei
noſcitur illuſtrari. Illic em̄ diuina
virtus in ſomnis ⁊ apte. plurimis
⁊ freq̄nter multiſq̄ languētibꝰ
⁊ in rerū periculis ꝯſtitutis ſub ve
niſſe dinoſcit̄. ita vt crederet̄ ab a
liquibꝰ ſanctam mariā xpi mr̄ē
virginem hanc eē cum tali nanq̄
habitu multis oſtendit. Quā ba
ſilicam ideo anaſtaſiam vocant ſi
cuti reoꝛ. eo q̄d dogma niceni ꝯcilij
cōſtantinopoli quaſi iam mortuū , eo loco
colice expoſicionibꝰ gregorij reſur
rexerit. Ego tamē audiui quoſdā
verbiloquos retuliſſe. dū ꝑplus
illic ꝯgregaret̄ ad miſſas. mulier
p̄gnans de ſupiori porticij cadens
defūcta eſt. Tunc ꝯmuni oracōne
facta ſup ea reuixit. ⁊ cū partu ſal
uata eſt. Quāobrem nimis in opi
nabilē anaſtaſie nomē idem reſur
rectionis accepit

Socrates.

Capitulum decimum

Gregorius itaq̄ vir eloq̄n
tiſſimus ac venerandus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

agnoſcēs aliq̄s murmurā ē eo q̄d
eēt ex alia ci̅tate adveniente p̄nci
pe cōſtātinopoli h̄itare declinabat
Impator tamē dū in tali ſtatu iue
niſſet ecc̄as · cogitabat quemod
modū pacificaret om̄es · ⁊ cūctas
augeret ecc̄as Mā̄da ū ḡ repente
dimofiloqui tē artiāe religioni p̄
ſidebat Si vis inquit credere ſm̄ ni
ceni dogma ↄcilij iuuet ꝑp̄ls ⁊ ſu
ſcipiat pacē · Cūq̄ ille ꝑpoſitionez
hmōi fugiſſ; · tūc impator · Si pacē
inquit ↄcordiā q̄ declinas · fugere
te ecc̄ā a ſacris baſilicis ego preci
pio · hoc audiens dimofilus ⁊ co
gitans q̄ ḡue eēt pociorib⁹ reſul
tare · ↄuocās in ecc̄iā; plebē · ⁊ ſur
gens in medio cuncta hec p̄ ſe ſīb
iectis v̄ba locutus ē · Frēs · Scrip
tū ē in euāgelio ſi pſecuti vos fue
rint ex iſta ciuitate · fugite in aliā
Quia igit̄ impator eccleſijs opus
habet · ſcitote craſtina nos collēā
foris vrbē celebraturos Hec cū dix
iſſet · egreſſus ē · Nō tamē ſic intel
ligens euāgelij verba quēadmo
dū dicta ſūt · Hic em̄ p̄cipit̄ · vt fu
gientes habitationē mūdanā · iHe
ruſalem requirāt ſupnā · Egreſſus
vero a ciuitate ante portas ↄcilia
bula celebrabat · Cū quo ſil̄ exijt
lucius · alexādria pulſus · ⁊ tūc cō
ſtātinopoli morabatur · Sic itaq̄
theodoſij ↄcordiā nō ferentes · p⁹
xl · annos ecc̄as quas vi tenuerāt
reliquerūt · egreſſi de ciuitate vero
cōſulatu gratiani ⁊ theodoſij p̄mo
mēſe nouēbrio · Quo facto · nicene
fidei ſectatores · ecc̄as receperūt ·

Sozomenus

Capitulū xi

Igit̄ cū eunomius valentis tpib⁹
a ſuis clericis receſſiſſet · ap̄d ſem;
ipſū in bithinia morabat̄ · vir calli
dus ⁊ dicendi peritus Multus q̄ po
pulus ↄcurrebat ad eū · alij experi
ri volentes · alij audire q̄ diceret ·
Hoꝝ fama puenit ad p̄ncipē · Cū
quo ipſe q̄q̄ voluit habere ſmonē
ſed auguſta placilla p̄cib⁹ eum re
tinuit · Erat em̄ fideliſſima ⁊ niceni
dogmatis iura ſub inteḡitate ſer
uabat · ti muitq̄ ne vt aſſolet elo
quio viri callidi capt⁹ imp̄ · facile
ſectā eius incurreret

Theodoſius

Capitulū xij.

Interea cū epī · c · ⁊ · l · fuiſſent ↄſtā
nopoli ↄgregati · p̄cepit impator
vt nullus p̄deret q̄s eēt maxim⁹
ille melicius · Volebat em̄ ex meō
ria ſui ſomnij virū illū ſibimet idi
cari · Cū ergo om̄is illa multitudo
pontificum regiam introiſſ; domū
relictis omnibus ad magnū cu
currit meliciū · ⁊ veluti q̄dā fili⁹ pa
tris amator · p⁹ multū tempus pa
terna viſiōe potitus amplectēba
tur eum ⁊ ſimul oſculabatur ocu
los labia pectus caput dexteram

que cū in ſomnio coronauerat in
ſinuauitq; illi quā viderat viſionē.
Cumq; ecīa ceteros ↄgrue ſalutaſ
ſet· rogauit tamē patrē vt de reb⁹
p̄ſentib⁹ cogitaret ⁊ vt in vrbe ↄſtā
tinopolitana ordinaret̄ eps.

Socrates.

Et cū ſperaret poſſe macedo
nianos vniri ecīā eorū ↄuo
cauit epos. Cōuenerūt ergo de cō
ſubſtancialitatis fide thymothe⁹
alexandrin⁹ cyrillus iheroſolimi
tanus poſt penitētiā in ↄſubſtācia
litatis dogma conſentiens· mele
cius antiochie ⁊ acolius theſalo
nice· aliiq; plurimi· ita vt· c· l· nūs
impleretur· Macedonioꝝ vero pre
erat eleuſius cizici ⁊ laſaci marci
anus. Erantq; ſimul xxxvi. quoꝝ
plurimi eē videbātur de ciuitatib⁹
helleſponti· Cōuenerūt itaq; cōſu
latu eucharii ⁊ euagrii mēſe ma
yo· Igitur imꝑator ⁊ epi partis
eius laborabāt vt eleuſius eiuſq;
ſequaces vnirentur ecc̄ie ↄmemo
rantes eos legacionē quā miſerāt
ad liberiū tūc romane vrbis epm̄
ꝑ eſtachiū ⁊ qꝫ dudū ſponte ei
cōmunicaſſent· nec eēt ſine pudore
vt ſubito bene prius placita ꝑmu
tarent. At illi eius monita aperta
q; ↄuicia parui pendētes elegerūt
ſequi potius arrianā peſtē. q̄ʒ cō
ſubſtancialem dicere trinitatem.

Hec facientes de ↄſtātinopoli ſunt
egreſſi· ⁊ ſcribebant alterutris· ne
quis eorum in niceni concilii dog
mate cōſentirent.

Capitulum· xiiii·

Gregorius itaq; qui tūc cō
ſtātinopolitanā regebat
eccl̄iā ad nazanzū remeare
tendebat. ꝓ quo, cum epo ↄſtanti
nopolitana vacaret eccl̄ia. thimo
theus alexādrinus petri ſucceſſor
maximū quēdā cinicū ordinauit
epiſcopū· cū imꝑator tetondiſſet
eū· Is em̄ erat etiā apollinaris re
ſanie farcinatus· ſed nō ꝑtulerūt
hoc mali viri ſanctiſſimi ↄſtātino
poli ↄgregati· Et dū egypcii maxi
me ſe ꝓ eius ordinacione ſeparaſ
ſent· ſacra officia cū gregorio cele
brauit. At ille grauiter ferens rur
ſus factā diuiſionē· exorabat vni
uerſos· vt laude dignū virū que
rerēt· quē pōtificē ordinarēt. Tūc
illi eius verbis acquieſcētes· necta
riū generis nobilitate decoratum. cō
ſtituerūt ↄſtātinopolitane ei ciuita
tis epiſcopū· Maximū vero apolli
naris ↄtagio laborātem, nudatū
pōtificali dignitate ꝓiecerūt· Tūc
etiā regulam ꝓtulerūt· vt cōſtāti
nopolitanus epus haberet hono
ris priuilegia p⁹ pōtificē romanū
eo qꝫ noua roma eēt. firmauerūtq;
rurſus nicenā fidē ⁊ patriarchas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ɔſtituerūt diſtribuētes ꝓuincias
vt epiſcopi vniuſcuiuſ q̈ dioceſis
ad eccłas nō irēt extraneas. Hoc
eñ primitus ꝓpter pſecucōis tps
indifferenter agebat. Diſtribuerūt
itaq̈ nectario quidem maximā ci
uitatem. ⁊ trachiā ponticā vero di
oceſim helladio. qui poſt baſiliuꝫ
fuit, ceſareā cappadocie gregorio
niſeno. baſilijq̈ germano troilo
quoq̈ meletine armenie ius pri
arche dederūt. aſianam vero dyoce
ſim iconij amfilocius eſt ſortitus
optimus autē antiochie piſſidie.
egyptū quoq̈ thymotheo alexā
drino diſtribuerūt. Porro eccłaꝝ
orientaliū gubernationē p̄ſulibꝰ
cōmiſerūt. pelagio laodiceno. ⁊ di
odoro tarſi antiochene eccłie p̄uile
gia reſeruātes. qui tūc melecio p̄
ſente dederūt. Definierūt pariť vt
ſiquidēꝫ in ꝓuincia qualibꝫ emer
gerent ꝓuincie ɔcilio finiretur. In
hijs omnibꝰ ſuū p̄buit eciā impa
tor aſſenſū

Theodoricus

PArro ſiquidem tēpore trāſeū
te. Sāctus quidē meleciꝰ ē de
functꝰ ⁊ ab omnibꝰ ſapientibus
cū p̄conijs maximiſ eſt ſepultus

Theodoricus

Capitulum xiiij

EState vero ſequēti curſus
plures ep̄i ad ɔſtātinopo
lī ꝓ cauſis eccłaſticis fuēt
reuerſi. Vbi occidentaliū ep̄orū
ſinodicam ſuſceperūt ep̄łam inui
tantē eos ad romā vt illic maximū
celebraret ɔcilium. Sꝫ illi quidē ꝑ
fectionē q̄ſi michil habiturā lucri
refugerūt. Verꝫ litteras direxerūt
damaſo. ceteriſq̈ p̄ſulibꝰ q̄s ꝓ da
riori noticia ſubdere neceſſariuꝫ in
dicaui. Dominus honorabilibus
atq̈ venerandis fratribꝰ ⁊ ɔmini
ſtris damaſo. ambroſio. britonio
valeriano. acolic. baſilio. ⁊ reliq̄s
ſanctis epiſcopis i maxima roma
collectis. ſancta ſinodꝰ orthodoxo
rum ep̄oꝝ ɔgregatorum maxima
ciuitate. contino poli in domino ſa
lutem

NVnc ignorantiꝫ veſtre reuerē
cie inſinuare atꝫ narrare mł
titudinem paſſionum ab arriana
potencia nobis ſepius illatarum
forſitan ſupvacuū eſt. Non enim
ita negligere veſtram credimus ſā
ctitatem. vt adhuc egeatis diſce
re quo certum eſt ɔdolere. Sꝫ neq̈
tales nos ɔſtrūxere tempeſtates vt
ꝓ ſui paruitate latere potuiſſent.
neq̈ tempus pſecucionis eſt no
uū. Sed adhuc memoriā ſeruat
antiquā. nō ſolum in hijs q̄ paſſi
ſūt. Sed eciā meis qui pticipes ſūt
illoꝝ quoꝝ ꝓprias iudicant paſſi
ones. Heſterno eñ vt ita dicamꝰ
aut hodie exilioꝝ vinculꝭ reſoluti.
pꝰ innūeras tribulacōes ad eccłas

ꝓprias ſunt reūerſi· alioꝝ vero in
exilio defunctoꝝ funera reuocata
ſunt· quidā vero etiam ab exilio re
meantes ⁊ feruenti hereticorū fu
rore detenti amaiora q̄m in exilio
in ꝓprijs ſunt ꝑpeſſi lapidibꝰ ab
eis obruti ſubplicijs adhuc ſtig
mata chriſti ⁊ vulnera in ſuo cor
pore circumferre noſcūtur· Pecu
niarū vero diſpendia· honoris ad
eptiones ſingulorumq̄ confiſca
tiones ⁊ machinamina iniurias
atq̄ vincula quis numerare vale
bit ad ſingula ⁊ oēs eī tribulacō
nes vere ſup nos multiplicate ſūt
vltra numerū iuſte quidē q̄m val
de peccauimꝰ aut certe demens do
minus paſſionū multitudīe nos
voluit exercerī· Propter hec itaq̄
gratias deo referimus quia per tā
tas tribulacōnes ſeruos corripit
ſuos ⁊ ſcdm multitudinem miſeri
cordiarum ſuarū reduxit nos rur
ſus ad refrigerium· Nobis itaq̄
tempus ⁊ labor maximꝰ neceſſari
us fuit· quatenus emendatio ꝑ
ueniret eccleſiarum vt tanq̄ lon
ga egritudine diligentia paula
tim adhibita· priſcā pietatis red
deret ſanitatē· Hoc etenī mō pu
tabimus pſecutionibus acerrimis
liberari· ⁊ eccl'ās longo tempore
ab hereticis detentas denuo repa
rari· veruntamē graues adhuc no
bis ſunt lupi qui poſtq̄ de caulis
expulſi ſūt· ex ipſis paſcuis oues
abripiunt collectas facere contē
dentes populos cōmouentes ⁊ i

nullo ſegnes ad eccleſie leſionē·
Erat itaq̄ ſicuti diximus neceſſari
um huic operi tempus· qui tamē
fraternam circa nos caritatē mi
niſtrantes ſynodum in romana
vrbe dei voluntate feciſtis· ⁊ nos
illuc tanq̄ membra ꝓpria litteris
deo amicabilis principis euoca
ſtis vt q̄m tunc ad tribulacōnes
ſoli ſumus adducti nunc ſub impe
ratorum pia concordia non ſine
nobis regnaretis· Sed etiam nos
vobiſcum ſcdm apoſtolicam vocē
conregnaremus· Oracō quidem
noſtra fuit ſi eſſet poſſibile vt ō
nes noſtras ſimul relinquētes ec
cleſias deſiderio vtili iungeremur

Quis enim nobis dabit pennas
ſicut columbe vt volemus ⁊ apud
vos requieſcamus· Sz q̄m hoc om
nino nudabat eccl'ias requie nu
per inchoante· reſq̄ nimis erat
plurimis impoſſibilis· quia con
curreramus in vrbem conſtanti
nopolitanam· cauſa litterarum
anno directarum a veſtra caritate
poſt aquilienſe concilium ad deo
amabilem imperatorem theodo
ſium propter hanc ſolummodo
cauſam vſq̄ ad conſtantinopo
lim preparati· ⁊ de hac tantum
modo ſynodo ferentes conſenſū
epiſcoporum qui per prouintias
remanſere· maioris vero perfecti
onis· neq̄ ſperantes opus· neq̄
etiam peraudientes omnino an
teq̄m conſtantinopolim venire
mus· Super hec autem induciaꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ãguſto tempoꝛe faciẽte. neq̄ꝫ p̄
parare nos valentes ad longaꝫ
pfectionem neq̄ꝫ vniuerſos ↄmu
nicatoꝛes noſtros in prouincijs
poſitos cõmonere ⁊ eoꝛum conſẽ
ſum ſumere preualentes. Quoniã
igitur hec alia multa plurimoꝛuꝫ
aduentum prohibere videbantur
qꝫ erat ſcd̄m effectum verum ⁊ ve
ſtre circa nos caritatis oſtenſiõeꝫ
hoc egimus reuerentiſſimos atq̄ꝫ
cariſſimos fratres ⁊ cõminiſtros
nr̃os ep̄os ciriacũ euſebium ⁊ p̄ſ
cianũ vſq̄ꝫ ad vos laboꝛare alacri
ter exoꝛantes per q̄s ⁊ nr̃am vo lũ
tatem pacificã ⁊ intencõem hñtẽ
vnitatis oñdimus. zeluq̄ꝫ nr̃ꝫ quẽ
ſaluberrima fide gerim⁹ indicam⁹
Has etenĩ pſecucões ſiue tribula
cões ſiue minas ĩpiales ſiue cru
delitates iudicũ ſiue q̄ſlibet alias
temptacões hereticoꝛum libent̃
ſuſtinuimus pro euangelica fide
que in nicea bithinie a trecentis
decem ⁊ .viij. patribus roboꝛata di
noſcitur. hanc etenĩ ⁊ vobis ⁊ no
bis omnibus qui nõ ſubuertunt v̄
bũ vere fidei cõplacere cõfidimus
cũ ſcimus antiquiſſimũ exiſtere ⁊
ſequacẽ baptiſmatis docentem q̄
nos credere in noĩe patris ⁊ filij ⁊
ſpũs ſancti ďinitatẽ quippe ⁊ v̄tu
tem ac dignitatẽ ⁊ impium coet̃
num in trib⁹ pfectiſſimis ſubſiſtẽ
tijs. ſeu tribus pfectis pſonis vt
neq̄ꝫ ſabellij languoꝛ habeat locũ
confuſione ſubſiſtentiaruꝫ aut p
emptione proprietatũ. neq̄ꝫ euno
mianoꝛꝫ ⁊ arrianoꝛꝫ ⁊ pneumacõ

machoꝛꝫ ⁊ ſpũi reſiſtẽtiũ blaſphe
mia preualeat ſubſtantia videlicꝫ
ſcd̄m illos aut natura aut diuini
tate diuiſã ⁊ increate conſubſtã
tiali ⁊ coeterne trinitati poſtrema
quedam ⁊ creata ⁊ alterius ſbſtã
tie natura detur. In humanacõis
vero chriſti ſermoneꝫ ſine aliqua
violacõne ſeruamus. neq̄ꝫ ſine a
nima neq̄ꝫ ſine mente. aut imper
fectam carnis diſpenſationem ſuſ
cipientes ſꝫ totum ſcientes perfe
ctum quidem ante ſecula exiſtere
deum verbum perfectũ; vero homi
nem in nouiſſimo dierum propt̃
noſtram ſalutem factum Igitur
que de fide a nobis aperte p̄dicã
tur velut in ſumma hec eſſe noſcã
tur de quibus amplius inſtrui po
teritis ſi ⁊ tomum in antiochia fa
ctum a ſynodo ibi conſtituta digꝫ
nemini legere ⁊ quo anno in con
ſtantinopoli ab vniuerſali ſyno
do cognoſcitur eſſe prolatum in
quibus latius fideꝫ profeſſi ſum⁹
⁊ contra nouitates hereſiuꝫ nup
exoꝛtas anathema ex ſcripto pro
tulim⁹. De diſpenſationibus au
tem particularibus eccleſiarum.
antiq̄ ſicuti noſtis ſanctio tenuit
⁊ definicõ ſanctoꝛum patrum in
nicea conuenientium ſcd̄m vnam
q̄mq̄ꝫ prouinciam Et ſi pontifices
voluerint vt cum eis vicini prop
ter vtilitatem celebrant oꝛdinati
ones quibus rebus conſequen
ter ⁊ ceteras eccleſias apud nos
edificari cognoſcite ⁊ in ſignum
eccleſiaꝝ hec approbaſſe ſacdotes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Porro cõſtantinopolitane vrbis
nouelle vt ita dicamus eccleſiam
velut ex ore leonis hereticis ſub
foſſam blaſphemij abſtraximus
ꝑ miſericordias dei reuerentiſſi
mũ ꝗ deo amabilẽ nectariuꝫ epm̄
ordinauimus. corã vniuerſali cõ
cilio cũ cõmuni concordia ſibi aſpe
ctu etiã deo amabilis imꝑatoris
theodoſij. vniuerſiqꝫ cleri. cuncta
decernente pariter ciuitate. In ſe
more autem ꝗ vera apoſtolica eccle
ſia antiochie ſyrie. in qua prius
venerabile xp̄ianorꝫ appellatum
eſt nomen. reuerentiſſimũ et deo
amabilem epm̄ flauianum ꝗ vni
uerſa ꝓuintia ꝗ de orientali dioce
ſe concurrentes. regulariter ordi na
uerunt omni eccleſia pariter decernẽ
te. ꝗ quaſi ſub vna voce hunc ho
norante virum. Quam ordinatio
nem tanꝗ̃ legalem ſuſcepit com
mune concilium. In matre autẽ
cunctarum eccleſiarũ hieroſolimis
conſtituta reuerentiſſimũ ꝗ deo ama
bilem cyrillũ epm̄ eſſe ſignificam⁹
qui regulariter olim a ꝓuinciali
bus ordinatus. plurima ꝗ̃ aꝑ arria
nos diuerſis tꝑibus certamina
paſſus eſt. His igitur tam legaliter ꝗ
canonice apud nos geſtis etiam
vrãm reuerentiã congaudere depoſci
mus. ſpũali intercedente dilectõe
ꝗ timore dñico. ꝑ que humana
remouetur offenſio. ꝗ eccleſiarũ
edificatio preponitur vniuerſis.
Sic ꝗ enim verbo fidei concordãte
ꝗ xp̄iana in nobis caritate firma
ta ceſſauimus. dicere quod repre
hendebant apoſtolus. ego quidẽ
ſum pauli. ego vero apollo. ego au
tem cephe. dum omnes videlicet
appareamus chriſti qui nobis di
uiſus non eſt. et ſi ſine ſciſmate
corpus eccleſie deo inuiolate ſeruem⁹.
cũ fiducia ante deũ ad tribunal ſta
bimus. Hec contra arrianorum ꝗ ethij eunomij
mijqꝫ veſaniã. nec non contra Sabellij
fotini. Marcelli. Samoſateni. ꝗ Ma
cedonij. conſcripſerunt. Similiter autẽ
ꝗ apollinaris nouitatem palam
abdicauerunt. dicentes in huma
natione verbi dñi ſine violatione
fuiſſe. neqꝫ ſine anima neqꝫ ſi
ne mente. aut imꝑfectã carnis di
ſpenſatõnem ſuſcipientes. Porro
damaſus omni laude digniſſim⁹
hanc agnoſcens hereſem exor
tam fuiſſe. non ſolum apollinarẽ
ſed etiam thimotheum diſcipulum
illius abdicauit. Et hoc orientem
gubernantib⁹ epis. literis ꝓprijs
indicauit. Quas curaui ſubter ad
nectere.

Ep̄la damaſi vrbis rome põtifi
cis.

Capitulum. xv.

Quoniã ap̄lice ſedi reuerẽ
tiã debitã caritas vrã di
ſtribuit nobis plurimũ
kariſſimi filij preſtitiſtis. nam li
cet eccleſie in qua ſanct⁹ ap̄ls reſi
dens docuit. quãmmõ nos guberna
cula q̃ ſuſcepi⁹ teneam⁹ tñ ꝓfite
mur nos honore minores eẽ. ꝗ ꝓpte
rea omnimõ feſtinam⁹ vt ad gl'iaꝫ ei⁹

beatitudinis pueniire poſſim⁹. Sci
tote igitur. q dudū thimotheū
xpianum in eruditū. appollinaris
heretici diſcipulum cū impio eius
dogmate cōdenauimus nec vltra
ↄ credimus eius reliquias q̄libet
ratione decetero ꝑualere. Si autē
adhuc ille ſerpens antiqu⁹ ſemel
a ſe ꝓ percuſſus ad penam ꝓpriam
reuiuiſcit. quicꝫ extraneus ab ec
cleſia eſt. mortiferiſcꝫ venenis ſuis
quoſdā in fidelium temptare nō
ceſſat hanc tanq̄ peſtiferām decli
nate corruptionē. quatenus vos
memores apoſtolice fidei que pre
cipue in vrbe nicena a patrib⁹ ex
ſcripto prolata eſt. firmo gradu
ſtabiles in fide et immutabiles ꝑ
duretis. ⁊ non vaniloquia ⁊ exē
minabiles queſtiones ab iſto au
diri patiamini clericos veſtros ā
pletem. Jam enim ſemel formam
dedimus. vt qui ſemetipm̄ ↄgno
uerit xp̄ianum illō ſeruet q apo
ſtolis noſcitur eſſe cōtradictum
dicente ſancto paulo. ſiquis vob̄
annunciauerit p̄ter q accepiſtis
anathema ſit. Xp̄s enim fili⁹ dei
dominus noſter. humano generi
ꝑ priam paſſionem ſuam ſalutē
pleniſſimam cōdonauit. vt totū
hominem delictis obnoxium. pec
catis omnibus liberaret. Hunc ſi
quis in deitate ſiue ī humanitate
dixerit minus. aliquid habuiſſe
plenus ſpiritu dyaboli gehenne
ſemetipſum filiū demonſtrauit.
Cur itacꝫ rurſus a me queritis dā
nationem timothei. qui et hic iu

dicio ap̄lice ſedis p̄ſente q̄ꝫ petro
alexandrine ciuitatis ep̄o cū apol
linari ſuo doctore dānatus ē. ⁊ in
die iudicij tormēta debiti ſupplicij
ſuſtinebit. Si vero quibuſdā leni
oribus ille ſuadet veluti quandā
ſpē hn̄s. qui verā ſpē in xp̄i ↄfeſſi
one mutauit. Sciāt ſe cū iſto ſimi
liter perituros. cū quo eccleſiaſtice
regule reſultabūt. De⁹ tuos in co
lumes cuſtodiat fili kariſſime.
¶ Sed etiā alia quedā in eminē
tiſſima roma colligētes ↄtra diū
ſas hereſes ↄſcripſerūt q̄ huic opi
neceſſario ſubdere indicaui.
Profeſſio catholice fidei quā pa
pa damaſ⁹ deſtiauit ad paulinū
ep̄m in macedoniā qui fuit theſa
lonica ¶ Capitulum. xvi.

Quoniā poſt nicenū ↄcili
um talis error exortus ē.
vt quidā dicē ꝓfano ore
p̄ſumāt ſanctū ſpm̄ ꝑ filiū fuiſſe
factū anathematizam⁹ eos. q̄ nō
eū p̄dicāt oī libtate cū p̄re et filio
ſanctū ſpm̄ vni⁹ eiuſdēꝫ ſbſtātie
atcꝫ poteſtatis exiſtere. iī.
Siliter aūt anathēatizam⁹ ⁊ eos
q̄ errorē ſabellij ſūt ſecuti. eundē di
centes patrem eſſe quem filiū. iij.
Anathēatizā⁹ arriū ⁊ eunomiū. q̄
ſimili īpietate licet vbis diſcrepāt
filiū tn̄ ⁊ ſpm̄ ſanctū creaturā eē.
Anathēatizā⁹ ꝛc. ¶ cōfirmāt. iiij.
macedonianos q̄ ex arriana radice
deriuati. n̄ īpietatē ſꝫ vocabulū mu
Anathēatizā⁹ fotinū ¶ tauerūt. v.
q̄ hebionis hēſim ĩnouās. dn̄ꝫ hie
ſum xp̄ꝫ ſolū ex maria ↄfitēt. vi.

Anathematiſamus eos qui duos
filios eſſe ꝯfitent̄. vnū an̄ ſecula.
⁊ aliū pꝰ carnis aſſumpcōeʒ vij
Anathematiſamꝰ ⁊ hos q̄ pro rō
nali animū ꝯfirmant. qꝛ dei verbū
in humanā carnē ꝯuerſuʒ eſt. ipſe
nāqꝫ filius verbū dei nō pro rōna
li aīa ⁊ intelligibili in ſuo corpore
factꝰ eſt. ſed nr̄am hoc eſt rōnaleʒ
⁊ intelligibilē animā ſine pc̄ō aſ
ſumpſit atqꝫ ſaluauit. viij.
Anathematiſamus ⁊ eos qui di
cunt verbū dei ꝓductione ⁊ corru
ptiōe a patre ſeparatum. ⁊ ſine ſub
ſiſtentia eum aut terminandum
eſſe blaſphemauit. ix.
Hos āt qui ab eccleſijs ad alias
eccl̄as migrauerunt: tamdiu a nr̄a
ꝯmunione alienos habemus: do
nec ad eas redeāt ciuitates. in qui
bꝰ primitus ordinati ſunt. x.
Si quis aūt alio de loco ad locū
migrante inuentus eſt: tamdiu
vacet ſacerdotij dignitate qui ꝓpri
am deſeruit ciuitatē donec ſucceſſor
eius requieſcat in dn̄o xi.
Si quis nō dixerit ſp p̄rem ⁊ fili
um ⁊ ſpiritum ſanctū eſſe anathe
ma ſit. xij.
Si quis non dixerit filiū natū ex
p̄re. hoc eſt eius diuina ſb̄a: ana
thema ſit. xiij.
Si quis non dixerit verū deū filiū
dei ſicut verū p̄rem eius ⁊ oīa poſſe
⁊ oīa noſſe ⁊ patri equalē eē: ana
thema ſit. xiiij.
Si quis dixerit qꝛ in carne degēs
filius dei cū eēt in terra in celis ⁊ cū
p̄re nō fuit anathēa ſit. xv.

Si quis dixerit qꝛ in paſſione cru
cis dolorē paſſus eſt filius dei deꝰ
⁊ nō caro cū anima que induta ē
forma ſerui quā ſibi ⁊ aſſūpſit ſic
ſancta ſcriptura dixit: anathema
ſit. xvi
Si q̄s nō dixerit qꝛ in carne quā
aſſumpſit ſedet in dextera p̄ris. in
qua etiā venturus eſt iudicare vi
uos ⁊ mortuos: ana. ſit. xvij.
Si quis nō dixerit ſpm̄ ſanctū ex
p̄re eſſe vere ⁊ ꝓprie ſicut ⁊ filiū ex
diuina ſb̄a ⁊ deū dei verbū: anathe
ma ſit. xviij
Si quis nō dixerit oīa poſſe ſpm̄
ſanctū ⁊ oīa noſſe. ⁊ vbiqꝫ adeſſe
ſicut ⁊ filiū ⁊ patrem: anathema
ſit. xix.
Si q̄s dixerit ſpm̄ ſanctū facturā.
aut filiū factū: ana. ſit. xx.
Si quis nō dixerit oīa per filiū ⁊
ſpm̄ ſanctū feciſſe p̄rem: hoc ē viſi
bilia ⁊ inuiſibilia: anat. ſit. xxi.
Si quis non dixerit p̄ris ⁊ filij ⁊
ſpūs ſcī vnam deitateʒ. ꝑtātem. di
uinitatem. virtutem. vnā gl'iam.
dn̄ationem. imperium. vnā volun
tatē ⁊ veritatem anat. ſit. xxij.
Si quis tres pſonas nō dixerit
veras. p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſcī equa
les. ſp viuentes. oīa ꝯtinentes. vi
ſibilia ⁊ inuiſibilia. oīa potentes.
oīaqꝫ ſaluantes: ana. ſit. xxiij.
Si quis non dixerit adorandum
ſpm̄ ſanctum ab vniuerſa creatu
ra ſicut filium ⁊ p̄rem: anathema
ſit. xxiiij.
Si quis de patre ⁊ filio bene ſapu
erit. de ſancto aūt ſpiritu nō recte

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

credidertit: hereticus eſt. q̄ omnes
heretici de filio dei. ⁊ de ſpū ſancto
male ſapientes in iudeoꝝ atq̧ gē
tilium incredulitate ↄſiſtere ↄuin
cuntur. xxv

Si quis aūt diuiſerit deum p̄rez
dicens ⁊ deum filiū ⁊ deū ſpm̄ ſan
ctum affirmans deos dici ⁊ nō de
um. ꝓpter vnam deitatē ac ꝑtātem
quā eſſe credimus ⁊ nouimus pa
tris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſcī deum m̄ vnum.
ſubtrahēs vero filiū ⁊ ſpm̄ ſanctū
tanq̄ ſolum opinatus patrem de
um, anathema ſit. Nomen enī deo
rum ⁊ angelis ⁊ hoībus ſcīs a deo
poſitum eſt atq̧ donatū. De patre
vero ⁊ filio ⁊ ſpū ſancto ꝓpter vnā
equalemq̧ diuinitatē nō deorum
noīa: ſed dei nr̄i traditur atq̧ ſigni
ficatē. vt credamus q̄ in patre ⁊ fi
lio ⁊ ſpū ſancto ſolumō baptiſa
mur ⁊ nō in archangeloꝝ ⁊ ange
loꝝ nominibus ſicut heretici. aut ſi
cut iudei gentileſq̧ veſaniūt. Hec
ḡ xp̄ianoꝝ ſalus eſt vt credentes
trinitati. hoc eſt patri ⁊ filio ⁊ ſpi
ritui ſcō ⁊ in ea baptiſati vnam dei
tatem. ꝑtātem. diuinitatem ⁊ ſub
ſtantiā in ea eē credamus. Hec ita
q̧ gratiano viuente facta ſunt

Socrates.

Ca. xvij.

Interea theodoſius impatoꝛ corp⁹
ep̄i pauli de anquira reuocari fec̄.
quē philippus prefect⁹ ꝓpter ma
cedoniū exilio deſtinatū in ↄcuſſo
armoenie fecerat ſuffocari. Q̄d ſu
nus cū honore maximo atq̧ vene
ratione ſuſcipiens in ecc̄ia recō di
dict̄ ꝗ nunc ex eius noīe noſcit̄ ap
pellari: quā tunc macedoniani te
nuerāt ab arrianis diuiſi ⁊ expul
ſi ab impatore. q̄ eius noluerant
ſequi fidē.

Zozomenus.

In qua baſilica plurimi neſciētes
veritatem paulū ap̄lm illic iacere
credunt ⁊ maxime mulieres ac po
puli. Hoc itaq̧ tp̄e etiā meletij re
liquie in anthiochiā relate ⁊ inꝯ̄
ſepulchꝝ. Babille martiris noſcū
tur eſſe recondite. Fertur enī q̄ ꝑ
totā viā iuſſu p̄ncipis miniſtrātib⁹
cunctis ciuitatibꝰ cū pſalmodia ⁊
honore debito funus eius vſq̧ ad
anthiochiā fuerit reuocatū.

Ca. xviij

Inter hec theodoſius impatoꝛ filiū
ſuū archadium deſignauit augu
ſtū. ↄſulatu vero blaudis ſecundo
⁊ ſaturnini. xvi. ianuarij menſis
die. Non longo poſt tp̄e aderant
vndiq̧ totius religionis ep̄i eodē
ↄſulatu iunio menſe.

Ca. xix.

Inter hec euocans impatoꝛ necta
rium: tractabat cum eo quid fieret
vt non xp̄ianitas diſcordaret: ſed
tota vniretur eccleſia. Dicebat aūt
Oportet examinari queſtionē ec
cleſias ſegregantem. quia dum di
ſcordia recederet: eccleſias ↄcordia
congregaret. Hoc audiens necta
rius: cogitabat ⁊ euocans ageliū
tunc nouatianoꝝ ep̄m tanq̄ in fi
de ↄſortem: indicauit ei votum im
peratoris. At ille cū eſſet reb⁹ alijs

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

venerandus de dogmate tn̄ noua
lebat reddere racōem. ſ3 lectoꝛē ſuū
ſiſinnium noīe ſtatuit. qui ꝓ eo de
beret pferre ſermonem. virum elo
quētem ⁊ reb⁹ exptum. ſūmaꝗ ſci
entem ſacrarum ꝓfundiſſima lrā
rum: ſ3 etiā pħica dogmata. Is er
go dixit: ꝙ diſputatio nō ſolū ſci
ſmata nō vnī ret: ſ3 ampli⁹ diuide
ret ⁊ preterea nectario dedit tale cō
ſilium. Bn̄ naꝗ ſciebat ꝙ veteres
patres pꝛincipiū ſubſtātie filio
dei dare vitabāt qm̄ ꝑcepiſſent eū
patri coeternū. Quapropter dedit
cōſilium vt diſputatiuas fugeret
intētiones ⁊ teſtimoniū ex traditi
one veteꝝ adhiberet vtꝗ preſules
hereſum requireret impatoꝛ vtꝝ ſ
mōem vellēt facere de antiq̄s ecc̄e
doctoꝛib⁹ qui an̄ diuiſionē floꝛue
rūt. an certe illos velut alienos a
xp̄ianitate reſpuerēt. ⁊ ſiquidem
eos abnegarent obiceret eis. ꝙ e
os anathematiſare p̄ſumite. ⁊ ſi
hoc ppetrare nō p̄ſumerent. a po
pulo pellerētur. Quo facto aptaꝫ
foꝛe victoꝛiā veritatis. Si vero de p̄
mis nō offenderētur doctoꝛib⁹. no
ſtꝝ inq̄t eſt p̄lēre veteres libros.
ꝑ quos nrm̄ dogma eoꝝ teſtiōio
roboꝛet. Inter hec cū nectari⁹ ſiſin
nio dicēte libēter audiſſet. feſtin⁹
ad pallaciū ꝑperauit. dixitꝗ pꝛin
cipi ꝯſiliū ſibi datū. At ille ꝯſidera
ta ſr̄ia cām ſapiēter inſtituebat.
Deinde cōuocatis hereſiarchis. re
q̄ſiuit ſi ſuſcipent magros ecc̄e.
qui an̄ tpa diuiſiōis extitiſſent. Il
lis vero nō abnegātib⁹: ſ3 tanq̄ p̄

ceptoꝛes hōꝛantib⁹. rurſus ipatoꝛ
interrogauit. ſi eis hoꝝ teſtimōia
xp̄iani dogmatis ꝯplacerent. Hec
audiētes p̄ſules hereſium atꝗ diſ
putatoꝛes eoꝝ. erāt ei plurimi ad
diputacōꝫ pati. Irruit em̄ in omēs
mag̃ diſcoꝛdia. alijs dicētib⁹ bonū
impatoꝛis ꝓpoſitū. alijs vero cogi
tantib⁹: ꝙ nō eoꝝ expediret intēti
oni. dū alij aliter de libris veteꝝ ſē
tire viderent. nequaq̄ inter ſe ꝯſpi
rabāt. ſ3 erāt diuiſi nō ſoluꝫ adū
ſus alias hereſes. ſ3 etiā inť ſemet
ipſos qui dudū vni⁹ hereſis eē vi
debātur. Quāobreꝫ ꝯſoꝛs malicia
ſicut lingue gigātiuꝫ veteꝝ ē diui
ſa. ⁊ turris eoꝝ fundit⁹ ē ſubuer
ſa. Cognoſcēs igiť impatoꝛ eoꝝ
ꝯfuſionē. ⁊ ꝙ in diſputacōe ſolū
modo. ⁊ nō in antiq̄s expoſicōib⁹
cōfidebant: alio ꝓperauit itinē eiſ
ꝗ declarauit. vt ex ſcripto vnaq̄
ꝗ religio terminū ſue fidei declara
ret. Tūc callidi viri ſingulariū he
reſiū ſubtiliť ſua verba tractātes.
dogma ꝓpꝛiū ꝯſcripſerūt. Erat em̄
definit⁹ dies: quo ſinguli epōꝝ ad
pallaciū ꝯuenirent. Aderāt ꝙ nec
tari⁹ ⁊ ageli⁹ cōſubſtātialitatis fi
dei p̄ſidētes. arrianoꝝ vero dimoſi
lus. eunomianoꝝ ipſe eunomi⁹.
macedonianoꝝ Eleuſi⁹ cizici. Igiť
impatoꝛ eos qui ꝯuenerāt ꝯſide
rās ⁊ vniuſcuiuſꝗ dogm̄tis ſcripta
ſuſcipiēs. ſeoꝛſūꝗ recedēs. oꝛauit i
tēte: vt ei cooparetur de⁹ ad verita
tis electōnem. Deinde vniuſcuiuſ
ꝗ dogmatis relegens ſcripturam
alia quidem omnia tanq̄ diuiſio=
nem Trinitatis introducentia culpās

repente diſrūpit ⁊ ſolum ꝯſubſtā
tialitatis dogma cum laude ſuſce
pit. Hec enī occaſio fuit. vt noua
tiani bñ agentes. intra ciuitatem
haberent rurſus eccleſias. Admi
ratus nāq₃ princeps eoꝝ ꝯcordiā
circa fidem. lege p̄cepit vt ꝓpria o
ratoria detinerent. priuilegia ſue
ecclīe atq₃ fidei poſſiderent. Veꝝ a
liaꝝ religionū antiſtites ꝓpter diſ
cordiam ſuā in rep̄henſionē ſui po
puli venientes eſtuabāt triſticia atq₃
cōfuſi diſcedebāt. ⁊ litteris cōſola
bātur alterutros: vt nō affligeren
tur: cur eos plurimi relinquentes ad
fidē ꝯſubſtātialitatis accederēt. di
cētes multos vocatos. paucos aūt
electos. qđ vtiq₃ nō dicebant. qñ
multū populum p poteſtatē ſibi
met aggregabāt

Sozomenes.

Imperator interea lege ſanxiuit vt
heretici neq₃ eccīas haberent. neq₃
de fide docerēt. neq₃ epōs a clericos
ordinarēt. ⁊ alios quidē a ciuitati
bus expelli. alios ſine honore eē. neq₃
frui cōi ciuitate pmiſit. inſup cru
deles penas aduerſus eos in lege
ꝯſcripſit. quas tñ executus non ē
Studebat ei. vt p hec cōcordes exi
ſterent. nō vero ſupplicio iacerent.

Socrates.

Capitulum. xx.

Sed neq₃ hij qui tuebātur
fidem niceni ꝯcilij penitus a
triſticia videbātur extranei. Nam
antiocheni eos q ꝯcilio pñtes fue
rant declinabāt. Egiptij. ⁊ arabes
⁊ ciprij flauianū ab antiochia ex
pellēdū eſſe dicebāt. Paleſtini ve
ro ⁊ phenices atq₃ ſirij p flauiano
laborabāt. Quaꝝ reꝝ ſinem ꝓprio lo
co narrabimus. Eo ſiquidē tpe quo
ꝯſtantinopolitani de ſinodis age
bāt talia circa heſperiā ꝓuenerūt.
Maximus de britannio ꝑ ptibus ſurre
xit ꝯtra romanoꝝ impiū ⁊ laborā
ti gratiano ꝯtra almanos intulit
bellū. In ytalia vo puero ſatis exi
ſtēte valentiniano. reꝝ curā pbus
ex cōſule p̄fectus tenebat. Juſtina vo
valentiniani mr̄ cum eēt arriana vi
uo quidē marito ledere nō valuit
orthodoxos. eo mortuo ⁊ filio val
de iuuencūlo. mediolanū veniēs am
broſio epō erat infeſta. ita vt eum
deſtinari iuberet exilio:

Theodoricus.

Capitulum. xxi.

Cumq₃ de eccīa iuberet exi
re ambroſius ait. Ego ſpōte
hoc nō ago ne lupis ouiū
ſepta ꝯtradere videar. a blaſphemātibus
deū. hic ſi placet occide

Sozomenes.

Cumq₃ populus ſingulariter di
ligens ambroſiū reſultaret ca
trahētibus eū ad exiliū valde reſiſte
ret. potius indignata iuſtina vocauit
beniuolum tunc queſtorem. iubēs vt
velociter ꝓponeret legē. que fidē ꝓ
latā arimino ꝯfirmaret. Cūq₃ ille
hoc agere declinaret. erat enī ortho
doxus. maioribus eum cingulis mu
tabat. Beniuolus autē diſcingēs
ſe baltheum. ante pedes auguſte
proiecit dicens. neq₃ illum hono
rem. neq₃ adhuc maiorem honorē

velle ſe ꝑ impietatis habere merce
de. Cūq; omnimodis refutaſſet in
uēti ſūt alij ꝙ nequitie iuſſionibꝰ
miniſtrarent.:

INter hec nunciatur. q᷑ gratianꝰ do
lo tyranni maximi fuiſſet occiſus.
Andragathiꝰ eniꝫ dux maximi i le
ctica portabātur vt occideret Gratia
nū. Hōc i opinionē invulgꝰ miſit
q᷑ vxor gratiani ſuo viro feſtinaret
occurrerē i lugduno gallie ciuitate.
fluuiū trāſeūti. Gratianꝰ āt credēs
coniugē reuera venire quā impator
accepat. nō ꝑcauit eiꝰ inſidias. ⁊
veluti cecꝰ in foueā imanis hoſtis i
currit. Dū ḡ venīſſet gratianꝰ qua
ſi ad vxoris vehiculū. ex improuiſo
exiliēs andragathiꝰ gratianū cal
lidꝰ interemit. Mortuꝰ ḡ ē ↄſulatu
merobaudis ⁊ ſaturnini āno ipī.
xv. xxiiij. die. Hoc itaq; facto ad ꝑ
ſes ↄtra ābroſiū ira iuſtine q̄euit.
Porro valētinianꝰ licet inuitꝰ tpē
neceſſitatis flexꝰ. in maximi ↄſēſit
ipio. Tūc pbꝰ metuēs maximi po
teſtatē. ab ytalia in illiricū venit. ⁊
in theſalonica macedoie morabat᷑

Theodoritus.:

QVnq; audiſſet maximꝰ ꝙ cō
tra ābroſiū turſus magnilo
quū ꝑdicatorē veritatis agerentur
ſcripſit valētiniano vt bellū quod
agebat᷑ cōtra eccīas ſolueret. mo
nēs vt paternā ñ amitteret pieta
tē. adiecitq; etiā minas belli. ⁊ ni
ſi q̄eſceret. verba opibꝰ adipleret
Quā ob rē ſumēs exercitū venit me
diolanū: vbi tūc ille degebat. Por
ro valentinianꝰ agnoſcēs eiꝰ inua

ſionē fugit in illiricū experimēto co
gnoſcēs ꝙ mala meis ↄſilio ſuſtie
ret. Porro Theodoſiꝰ audiēs ꝙ a iu
ſtina fuerāt geſta. ⁊ a tyrāno ſcri
pta. fugiēti valentiniano reſcripſit
nō eē mirandū ſi impatori quidē
terror. tyrāno vero poteſtas accre
ſceret. dū impator pietati rebellꝰ ex
titiſſet. tyrānꝰ autē ei auxilia ↄmo
daret. ⁊ ꝓpterea ille quidē fugeret
nudꝰ. ille vero āmaret abūſus nu
dum.

Socrates.

TVnc igit᷑ Theodoſiꝰ impator
in maxia ſollicitudine ↄſtitu
tꝰ ↄtra tirānū ꝑpabat exercitū. me
tuēs ne q̄d etiā ↄtra iuniorē valēti
nianū īſidie tirānice ꝑualerēt. Ea
tēpeſtate eē legacō pſa ꝯ aderat pa
cē petēs. Quo tpe filiꝰ q̄ꝫ honoriꝰ ei
natꝰ ē de vxore placilla ↄſulatu Ri
chomeis Elearchi. viij. die ſeptem
bris meſ. Quo ↄſulatu agelius q̄ꝫ
nouatiano ꝝ epſ ē defūctꝰ.

Capitulū. xxij.

SEqueūti vero ↄſulatu archa
dij auguſti ꝑmoꝗ baudo
nis. defūcto thimotheo ale
xandrine ciuitatis epō. theophilꝰ
ſuſcepit ꝑſulatū. Poſt ānum vero
dunophilo arriāo ꝝ pātiſtite morie
te arriani Marinū quendā epm ſi
bimet ordiauerūt: ꝙ tñ diu ñ vixit.
ſꝫ ꝙ diuiſa ē arriana religio. Quo
moriēte Dorotheū ab āntiochia ſy
rie adducētes hūere pōtificē.

Capitulū. xxiij.

IGit᷑ ipator ↄtra maximū feſtinās
ↄſtātinopoli ipatorē filiū reliquit
archadiū. Cūq; theſalonicā veniſſꝫ

inuenit valētiniani iudices in ma
xima triſtitia ꝯſtitutos. q̃ tirānū
velut īpatorē ex neceſſitatis cā ſu
ſceperāt. Theodoſiꝰ āt nec apte q̃
dē refutabat nec admittebat lega
tionē maximi. n̄ tn̄ patiebat̄ ſub ti
rāno poſitū impiū romanoꝝ. Su
mēs ꝰ cūctū exercitū Mediolanū
tendebat vbi erat a maximꝰ. Inte
rea arriani ꝯſtātinopoli poſiti diu̇
ſas opiniones in pplo ſeminātes.
dicebāt a exercitū impatorē amī
ſiſſe. a ipſū tirāni ducibꝰ ſubiuga
tū. aliaq̄ꝫ multa q̄ ſolūt inimicio
to neq̄cie iactare. ita vt crebro hec
audiētes nō opinionē. ſed vera iā
crederēt. Hiis ſermonibꝰ arriano
rū populꝰ inflāmatꝰ. ad iracūna
bilē quādam exarſit audaciā. do
mū eꝫ nectarij epi̅ ꝯcremauit. ꝯ
ſulatu theodoſij ſecūdo a Cygnegij.
Verū īpator theodoſiꝰ dū tirānum
aggrederet̄. cognoſcentes maximi
milites preſentiā inſtructōis impe
rialis a ſignoꝝ eius aduentū: nec
fame ipſiꝰ impetū ſuſtinere p̄ualu
erunt. ſed apprehendētes tirannū
vinctū ei ꝓtinus obtulerūt qui eo
rū ꝯſulatu peremptus ē. vij. ix. die
auguſti mēſis. Andragathiꝰ autē
q̄ peremerat: gratianū in vicino flu
uio ſemetipſum ꝓijciēs expirauit.
Tūc igit̄ īpatores valentinianꝰ a
theodoſiꝰ pacta victoria venere ro
maꝫ. Erat eīn cū eis pr̄terea honoriꝰ
valde puer. q̄m poſt victoriā ꝯtra
maximū geſtā ab vrbe ꝯſtātinopo
litana theodoſiꝰ euocauerat. Ducq̄ꝫ
in romana vrbe moarent̄ feſtiuita
tes ꝓ victoria celebrātes: tunc ſuā
bonitatē circa ſymachum ex ꝯſulē
theodoſiꝰ īpator oſtēdit. Is eīn ſy
machꝰ inter ſenatores p̄cipuꝰ ha
bebat̄. Eratq̄ꝫ romani eloquij eru
ditione mirabilis. cuiꝰ multi q̄ꝫ re
periuntur libri. Scripſit ꝰ maximi
laudem eamq̄ꝫ recitauit. vn̄ poſtea
reꝰ maieſtatis eē videbat̄. Quā ob
rē mortē metuēs ꝯfugit in eccl̄iam
verū īpator cū eēt ꝑfectiſſime xp̄iani
tatis. a n̄ ſolū ſue fidei ſacerdotes ho
norarēt. ſed etiā nouatianos q̄ pri
me eiꝰ fidei decreta ſuarēt. Leōcio
tūc ep̄o romane eccl̄ie nouatianoꝝ
roganti beneficiū conferens ſyma
chū abſoluit a crimine. Cūq̄ꝫ veni
am ſymachus meruiſſ; apologe
ticū v ſatiſfactionalem librum in
theodoſio impatore ꝯſcripſit.

Socrates.

Capitulū. xxiiij.

Theodoſiꝰ igit̄ īpator in ro
mana vrbe poſitꝰ multū ꝓ
fuit ciuitati. alia ꝓſtendo.
alia vtilit̄ auferēdo. Duas tn̄ res di
gnas ꝯfuſione ꝓhibuit. Erat ab i
initio in vrbe romana domꝰ ingēti
magnitudine fabricata: in q̄bꝰ pa
nis fiebat atq̄ vniuſe ciūtati miniſtrā
bat̄. Huiꝰ mācipia tp̄e p̄cedēte pi
ſtrina publica latrocinia eē fecerēt
Cū eīn eēnt mole in locis ſbterra
neis ꝯſtitute: ꝑ ſingula latera earꝫ
domuū tabernas inſtituētes. mere
trices i eas ꝓſtrare faciebāt: qua
tinus per eas plurimos deciperent

alios q̄ui p̄ paſte deme͞iebāt. alios qui p̄ luxurie turpitudine feſtina bāt. Arte itaq̄ȝ mechanica ī molā de taberna cadebant. et hoc patie bantur maxime peḡrini. et ita fie bat vt multi vſq̄ȝ ad ſenectutis tē pora laborantes ex inde non pmit terentur exire. eſtimantibus eorū ꝓpinquis eos eſſe defunctos. In huiuſmodi laqueum. qui dā ex mi les theodoſij impatoris incurrit. Cunq̄ȝ fuiſſet clauſus ad molam nec admitteretur exire eulagimato gladio ꝓhibentes occidit. At illi terrore detenti militem dimiſerūt. Hoc agnoſcens imperator. ⁊ mā cipes ſupplicijs interemit. et ipſa piſtrina deſtruenda funditus eē p̄cepit. Aliam rurſus abrogauit huiuſmodi cauſam. Si qua muli er in adulterio capta fuiſſet hoc nō emendabatur. ſed potius ad augmentum peccandi ꝯtradebat̄. includentes enim eam ī anguſto ꝓſtibulo. ⁊ admittentes qui cū ea fornicarent̄. hora qua turpitu dine miſcebant̄ tintinnabula per cutiebant vt eius ſono illius iniu ria fieret manifeſta. Hec audiens impator pmanere nō paſſus eſt ſed ipſa proſtibula deſtrui iuſſit aliiſq̄ȝ penis adulterātaȝ ſanciuit affligi. His actis ēlicto valentinia no rome. ipe cū honorio conſtan tinopolim remeauit. cōſulatu va ciania ſymachi. die. x. menſis no uembris.

Theodoricus.

Capitulum. xxv.

Reuertente ſiquidē theodo ſio ab heſperijs ptib9 veit ad eū Amphilochi9 vir ammirandus cuius ſepe memini mus. ſupplicans vt arrianorum concilia de ſingul̄ ciuitatib9 ꝓhi beret. Ver͞ū īpator crudelē iudicās eſſe petitionē. ſpreuit eū. Porro ſa pientiſſim9 amphilochi9 eo qui dem tempore tacuit. ſed cauſe ēme dium memorabile p̄parauit. P9 aliq̄t naq̄ȝ dies ingreſſus palati um videnſq̄ȝ filiū īpatoris archa diū iā īmpatorē aſtare pri. Theo doſiū ſollēniter ſalutauit. filiū vo nō ei exhibita ſalutatōe deſeruit. Ver͞ū īpator credēs oblitū amphi lochiū inuitauit vt eū oſculari de beret. At ille. Sufficit inq̄t ei ꝓpri9 honor. Tūc impator ꝯtriſtat9 ad ſuā iniuriā filio factā ꝯtumeliam indicabat. Porro ſapiētiſſimus amphilochi9 ꝯ filiū ſue intētionis apuit. ⁊ cū clamore dixit. Vides ī pator quēadmodū filio tuo cōtu meliā non pateris irrogari. Crede ergo et omnium deū ſic abhoiari eos. qui eius vnigenitum filium baſphemare ꝯtendūt. ⁊ velut in grato circa ſaluatorem ⁊ benefa ctorem habere ſemp in odio. Hoc audiens imperator ⁊ geſta ſiml̄ dictaq̄ȝ admiratus. legem repēte ꝓtulit. hereticoꝝ cōcilia ꝓhiberi.

Socrates.

Capitulum. xxvi.

Circa hec itaq̄ȝ tpa in anti ochia ſyrie. paulino epi ſcopo moriēte. plebs ei9

decli̅nabat omnino flauianum ꝛ
ꝓpter hoc euagriū ordinauerunt
ſue partis epm̄ Quo in breui tēpe
mortuo· alter quidem in eius loco
factus iam non eſt· flauiano q̄p
pe renitente· Verum hi qui declina
bant flauianum ꝓpter iuris iura
di p̄uaricationem ·ſeorſum ſoll ē
nia celebrabant· Porro flauian⁹
omni virtute curabat vt eos ſibi
met aggregaret· quia poſt pauli
num hoc modo noſcitur euenisse·
Cum damaſus romanus pōtifex
ꝛ theophilus alexandrinus indi
gnarentur circa flauianū· non ſo
lum ꝓpter p̄iurium· ſed etiā quia
ipſe fuit occaſio vt populus fide
lium diſcordaret· poſtea theophi
lus a flauiano lactatus · miſit yſi
dorum p̄ſbiterum vt cō triſtatum
damaſum flauiano mulceret epō
dicens· vtile fore populi cō cordie
ſi culpa iam facta flauiano remit
teretur· Hoc itaqꝫ modo cōmunio
ne reddita flauiano· antiochenus
populus paulatim concordiam re
parauit· Arriani vero ab eccleſijs
pulſi· in ſuburbanis antiochenis
collectas agebant· Inter hec aūt
mortuo cyrillo hieroſolimoꝝ epō
iohannes in eius ſede ſucceſſit

Capitulum· xxviij·

EO ſiquidem tempore etiā
in alexandria huiuſmōi
ſeditio generata eſt· Pre
cepat imperator· vt ſtudio theo
phili ī alexandria paganoꝝ tem
pla deſtruerentur· Theophilus po
teſtate pcepta· ſtuduit paganoꝝ
deſtruere miſteria ꝛ templū quidē
mithriū purgauit· ſerapis vero
ſubuertit Verum mithyrie ſacra
vbi homicidia ꝑpetrabant· pub
lice pate fecit· Serapidis alioruꝫ
riſu plena monſtrauit iubens per
mediam plateam portari verēda·
que pagani cum maximo hono
re venerabantur· Hec pagani vi
dentes· maxime philoſophi iniu
riam ferre nequiuerunt· Vno nā
qꝫ impetu contra chriſtianos acce
dentes· neces innumeras ꝑpetra
uūt reſiſtentibuſqꝫ chriſtianis da
des hec vſqꝫ ad immenſa bella
proceſſit· Mortui denicꝫ ſunt in
ea cōgreſſione paganorum pau
ci chriſtianorum plurimi· extra
qꝫ vero parte innumeri vulnerati
Porro pagani metu principis p⁹
q̄ cede fuerant ſatiati per loca ſin
gula celabantur· multi quoqꝫ eti
am de ciuitate fugerunt· inter q̄s
helladius. ammoniuſqꝫ grāma
tici· apud quos ego valde puer
conſtantinopolim legi· ꝛ helladi
us quidem ſacerdos iouis eſſe di
cebatur· ammonius vero ſimes·
His ita geſtis· Theophilo in de
ſtructōne templorum· ſolatia mi
niſtrabant· prefectus alexādrie
ꝛ dux ordinis militaris· Idola ſiq
dē deorum cōflabant ad faciēdas
ollas· ꝛ alexandrine ecclīe diuer
ſas vtilitates· cui ab ipatorē dona
ti fuerāt dij ad expēſas egēnium
Cū igit Theophil⁹ oēs cōtriuiſſꝫ

deorū vnum tantūmmō reliquit ſi
mie ſimulacrū iubens eū publice
ꝑponi atq̧ ſeruari ne ſequenti tē
pore pagani negarent tales ſe a
dorasse deos. Quā rē noui ego q̄
grauiter ferebat ammonius grā
maticus dicens paganos nichil
tam graue ꝑpessos niſi q̄ non cō
flatum eſſet ⁊ ipſū ſꝫ pro deriſiōe
vnū illud ydolū ſeruaretur. Pal
ladius autem gl'abat̄ dicens. q̄
in congreſſione xp̄ianoꝝ nouem
ipſe peremeret.

Sozomenus

Igitur imperator audiēs que alex
andria fuerant ꝑpetrata beatiſi
cauit equidem chriſtianos marti
rum eius palmam attribuēs eo
q̄ pro dogmate tanta pericula ꝑ
tuliſſet paganis autē veniam de
dit vt eis xp̄ianitatē facile ſuade
ret. iuſſitq̧ vt templa funditus q̄
fuerant necis cauſa deſtruerent.
Cuius littere dū publice lecte fu
iſſent ⁊ xp̄iani paganos impete
rent terrore ducti cuſtodes ſerapis
fugerūt ⁊ ex illo tempore xp̄iani
ea loca tenuiſſe noſcuntur. Olim
pius aūt philoſophus ſicut au
diui non ante multū temp⁹ luceſ
cente die qua hoc euenit audiuit
quendam in templo ſerapis alle
luia pſallentē. Cūq̧ ianuis clau
ſis adhuc quietis tempore nullū
ibi conſpiceret ſꝫ tantūmō vocem
pſallētis audiret cognouit ſignū
q̄d eēt futurū ⁊ latenter egreſſus.
inuenta naui diſceſſit.

Theodoricus.

Capitulum. xxviij.

Theophilus igit̄ alexādri
nā vrbem ydoloꝝ errore
purgauit ⁊ non ſolū a fū
damentis tēpla ſubūertit ſꝫ etiā
fallacias ſacerdotū hijs qui ſe du
cebantur innotuit. Erant enim ſi
mulacra ex ēa. lignea q̧ intus va
cua ⁊ dorſū copulatum ad parie
tes habentia quedā foramina re
linquebant ⁊ ꝑ adita aſcendētes
⁊ intrantes i ſimulachra que vo
lebant ꝑ coꝝ ora loquebantur ⁊
hoc modo ſeducebantur ingit̄ au
dientes. In ſerapidis igitur aſ
cendens tēplum vidit ſimulachꝝ
qđ magnitudine ſua terrebat in
ſpicientes. Ferebatur etiam ſmo
fallax quia ſi quis iuxta eū acce
deret mox terra cōmoueretur ⁊ pe
ſtis cunctos inuadēt. Sꝫ hec vba
fabulis anilib⁹ plena confidens
magnitudinē deſpexit velut exā
mem iuſſitq̧ alicui habenti ſecuri
vt ſerapē forti ꝑcuſſione cōcideret.
Cūq̧ cecidiſſꝫ clamauerūt oēs il
la ſemiti fabula formidātes. Por
ro ſerapis neq̧ doluit, neq̧ ligne
us neq̧ vocē emiſit ſic exanimis.
Cū vo ei⁹ abſtuliſſent caput gre
ges ſuricū exinde cucurrerūt. Erat
enī habitacō ſuricū egipcioꝝ de⁹.
Tūc eum ꝑtib⁹ incidētes igne cō
cremauerūt. caput aūt ꝑ totā trax
erūt vrbē. Socrates. Ca. xxix

Vmq̧ templum ſerapis
nudaret̄ inuente ſunt lit
tere in lapidibus ſculpte
q̄ apud egiptios vocantur ſacre

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

habebantq̃ ipſi caracteres figurã
crucis hos xp̄iani videntes atq̃
pagani ſinguli eoꝝ hoc ſignũ re
ligioni ꝓprie deputabāt chriſtia
ni dicebant ſignũ ſalutifere paſ
ſionis chriſti pagani vero aliquã
ↄmunionem xp̄o ⁊ ſerapidi ꝑ h⁹
ſignum aſſerebant. Interpretes
autem ſignum crucis īſinuare di
cebant vitam ſupuenturam quã
ob cauſam chriſtiani ad ſummũ
faſtigium ſunt euecti. Cumq̃ ⁊ p
alias litteras que apd̄ eos ſacre
dicuntur indicaretur terminũ ha
bituꝝ ſerapidis templum qñ ca
racter crucis apparuiſſet qui vitã
ſupventuram ſine dubio declara
ret. multo plurimi ad xp̄ianitatē
feſtinabāt ⁊ pctā confitētes bap
tizabantur. Sed ego nō arbitror
ſacerdotes egiptioꝝ aduentum p̄
ſaſſe xp̄i ⁊ crucis ſignaculũ deſig
naſſe. Nam ſacramentũ aduēt⁹
domini a ſeculis ⁊ a generacōib;
fuit abſconditũ ſicut dicit aplūs
⁊ latuit principem nequicie dya
boliũ multo magis famulos ei⁹ ſa
cerdotes egipcioꝝ. ſꝫ diuīa ꝓuiden
tia hoc preſtruxit vt in litterarum
fieret queſtione qd̄ etiā in aplo
mōſtratū ē. Nā ⁊ ille ſcō ſpū dita
tus multos athenienſiū ꝑduxit
ad fidem qñ ea que in ara erant
ſcripta ſēſu ꝓprie narracōis expo
ſuit. Si forte quis dicat qr etiā i ſa
cerdotib⁹ egipcioꝝ opat⁹ fuerit de
us ſic in balaā ⁊ i caipha ⁊ illi ꝓ
phetaſſe referuntur.

Theodoricus.

Capitulum. xxx.

Non ē itaq̃ facile hominī
b⁹ vniūſas vitare hoſtis
inſidias Nam dū quiſpi
am libidinis effugerit paſſionē
incurrit in auariciā qua declinata
inuidie fouea preparatur. Hāc ſi
tranſcenderit vitium furoris incur
rit ⁊ alios plurimos ponit laqꝫos
inimicus quo cape poſſit icautos
⁊ corporis quidē paſſiones hꝫ faci
le miniſtrantes. vt animam poſ
ſit occidere. Sed mens diuino ſo
latio vigilans. machinationum
eius deſtruit argumenta. Huma
na namq̃ natura participat⁹ the
odoſius impeator habuit paſſio
num q̄ꝫ cōmunionem. iuſto q̄ꝫ fu
rori immenſam ꝑmiſcens crudeli
tatem iniuſtam operatus eſt paſ
ſionem. Quā rem narrare neceſſa
rium ē ⁊ pro vtilitate legentium ⁊
memorabili opinione virtutum
Theſalonica ciuitas eſt grandis
⁊ populoſa. In qua dum fuiſſet
orta ſeditio quidā iudicum lapi
dati ſunt atq̃ tracti Hinc īdigna
tus theodoſius iracundie non re
frenauit infirmitatem ſed iniuſti
iuſtos gladios ſup omnes eua
ginari ⁊ vna cum nocentibus in
nocentes interimi. Septem milia
etenim hominum ſicut fert̄ occiſi
ſunt non precedente iudicio. ſed
tamq̄ꝫ in meſſibus omnes ſimul
inciſi ſunt. Huiuſmodi cladem ple
nam valde gemitibus audiens am
broſius cū princeps mediolanū
veniſſꝫ ⁊ ſollēnit̄ in sacrū voluiſſet

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

intrare templū occurrit foꝛis ad ia
nuas. ⁊ ingredientē hijs ſermoni
bꝫ a ſacri liminis īgreſſu ꝓhibuit
dicēs Neſcis impatoꝛ ꝑpetrate ne
cis q̄nta ſit magnitudo. Neqꝫ pt⁹
cauſam tanti furoris mēs tua mo
lem preſumpcōnis agnoſcit. Sed
forte recognicōnem peccati ꝓhibet
poteſtas imperij: decet tamen vt
vincat racio poteſtatem. Scientia
quippe natura ē. eiuſqꝫ mortalitas
atqꝫ reſolutio ⁊ puluis ꝓgenitoꝝ
ex quo facti ad quem redigendi ſu
mus. ⁊ nō flore purpureo conſidē
tes. īfirmitates operti corporis ig
norare. Coequalium hominē prin
ceps es o imperatoꝛ ⁊ conſeruoꝝ.
Vnus enim eſt omnium domin⁹
rex omnium ⁊ creatoꝛ. Quibus igi
tur oculis aſpiciens cōmunis dn̄i
templū: quibus calcabis pedib⁹
ſanctum illius pauimētum. Quo
modo manus extendes: de quib⁹
adhuc ſanguis ſtillat iniuſtus.
quomodo huiuſmodi manib⁹ ſu
ſcipies ſanctum domini corpus.
Qua preſumpcōne ore tuo poculū
ſanguinis precioſi percipies. Dum
furore ſermonū tantus iniuſte ſit
ſanguis effuſus. Recede ergo rece
de. ne ſecundo peccato priorem neq̄
ciam augere contendas. Suſcipe
vinculum quod omnium domin⁹
nunc ligauit. eſt enim medicina
maxima ſanitatis. Hijs ſermoib⁹
imperatoꝛ obediens. erat enim di
uinis erudicionibus enutritus. ⁊
aperte ſciens que ſunt propria ſa
cerdotum: que regum. gemēs ⁊ do
lens ad regalia remeauit. Cumqꝫ
octo menſium continuum tranſiſ
ſent tempora. propinquauit nati
uitatis ſaluatoris noſtri feſtiuitas.
Imperatoꝛ autē lamentacionib⁹
aſſiduis in palatio reſidens. conti
nuas lacrimas inceſſabiliter expē
debat. Ingreſſus autem rufinus
tūc magiſter militum ⁊ ſingularē
apud principem fiduciam habens.
⁊ videns principem in lamentacio
ne proſtratum. acceſſit vt lacrima
rum cauſas ꝑquireret. At ille ama
riſſime ingemiſcens ⁊ vehementi⁹
lacrimas fundēs. tu inquit rufine
ludis. ⁊ mea mala nō ſentis. Ego
autem lamētoꝛ ⁊ gemo calamita
tem meam. quia ſeruis quidē ⁊ mē
dicantibus aperta ſūt templa dei.
⁊ propriū dominū ingredientes li
cenť exorant. mihi vero ingreſſus
ad eum non eſt. inſuper etiam
celi ſunt clauſi. Hec dicens. verba
ſingula ſingultibus irrumpebat.
Rufinus curro īquit ſi tibi placet.
pontifici precibus perſuadeo. vt
ſoluatur vinculum qđ ligauit. Ait
imperatoꝛ. Nō inquit ſuadebis am
broſio. Noui ego decretū illius eſ
ſe iuſtum. neqꝫ reuerebitur imperi
alem potentiam vt legem poſſit p̄
uaricari diuinam. Cumqꝫ rufinus
verbis plurimis vteretur. ⁊ ꝓmit
teret ambroſium eſſe flectendum.
imperatoꝛ eum pergere cum feſti
nacione precepit. Ipſe vero ſpe da
ta poſt paululum eſt ſecutus. cre
dens rufini ꝓmiſſionib⁹. Porro vir
mirandus ambroſi⁹. mox vt vidit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ruſinū ait. Impudentiā ꝯſanū imi
tatus es o ruſine. tāte videlicet ne
cis auctor exiſtens. pudorē ex frō
te detergens. nec erubeſcis nec me
tuis ꝯtra ymaginē latrare diuinā
Cumqꝫ ruſinus ſupplicaret. et impe
ratorem diceret eē venturū. ſuper
no zelo accenſus Ambroſius. ego
inquit ruſine predico. quē eum in
gredi ſacra limina phibeo. Si vero
imperiū in tyrannidam mutabāt.
necem et ego libēter ſuſcipio. Hec
et alia plurima ruſinꝰ audiens nū
tiauit imperatori votum antiſtitis
monēs ne de palacio forte pcederet
At impātor hec in media iam pla
tea cognoſcēs. pergo inquit. et in
ſtas in facie ſuſcipio ꝯtumelias.
Cūqꝫ ad ſacra limina perueniſſet.
in ſanctā quidē baſilicā nō preſūp
ſit intrare. Sed veniēs ad antiſtitē et
inueniēs eū ſalutatō reſidentē ſup
plicabat vt eius vincula reſolueret
At ille tirannicā dicebat eē preſen
tiam et contra deum veſaniē. theo
doſium, eiuſqꝫ calcare leges. Verū
imperator nō inquit inſurgo aduē
ſus eccleſiaſticas ſāctōes. nec vnqꝫ
ingredi limina ſacra ꝯtendo. ſed te
ſoluere mea vincula depoſco. et cō
munis domī. p me exorare clemen
tiam. nec mihi ianuā claudi. qm
cūctis pniam agentibꝰ dominꝰ no
ſter aperuit. Tunc antiſtes. qm in
quit pniam oſtēdiſti poſt tantas
iniquitates. Quibus medicamini
bus incurabilia vulnerā plagaſqꝫ
curaſti. At impātor. tuum inquit
opus et docere. et medicamina tem
perare. meū vero oblata ſuſcipere
Tūc ſanctus Ambroſius. Quoniā
furori inquit tuum inditium ꝯmi
ſiſti. et nō ratio ptulit ſententiam.
ſed potius iracūdia. Scribe legem
que decreta furoris euacuet. et. xxx.
diebus ſentētiam necis atqꝫ pſcrip
tionis in litteris tantummodo ma
neāt. et iuditium racōis expectet.
Quibus trāſactis diebus ira vide
licet iam ceſſante ratio cauſam in
dicās apud ſemetipſā que cogno
uerit ſub veritate diſponat. In hijs
enī diebꝰ agnoſcitur. aut iuſta ſit
quā ptuleris aut iniuſta ſētentia.
Et ſiquidē ratio pbauerit iniuſta
quē plata diſrumpit. Si vero iuſta
firmabit. Dierum vero numerꝰ ad
hec examinādā ſuffitiet. Hanc am
monitionē imperator aīo libenti
ſuſcipiens, et optimam eē ꝯſitēs
legem. conſcribi repente precepit.
et proprie manus litteris ꝯfirma
uit. Quo facto vinculum eius ſol
uit Ambroſius. Que lex hactenuſ
obſeruatur. Eſt enim huiuſmodi.
¶ Imperatores. Gratianꝰ. et The
odoſius auguſti. flauiāo prefecto
pretorij illirici. Si vindicari in a
lios ſeuerius contra noſtram con
ſuetudinē pro cauſe intuitu iuſſe
rimus. nolumꝰ ſtatim eos aut ſu
bire penam. aut excipere ſententiā
ſed per dies triginta ſuper ſtatu eo
rum ſors et fortuna ſuſpenſa ſit. Re
os ſane accipiant vincula atqꝫ cu
ſtodia. et excubijs ſollertibus vi
gilanter obſeruet Sic igitur ſacra
tiſſimus impātor ingredi limina

preſumens nõ ſtatꝫ domino ſup
plicauit·neqꝫ genua flexit·ſꝫ pn⁹
in pauimẽto iacens dauiticã ꝓcla
mauit vocem·Adheſit pauimẽto
anima mea viuifica me ſm verbũ
tuum·Manibus capillos euellẽs
fronteqꝫ percutiens·⁊ pauimẽto la
crimarũ guttas aſpergens veniã
impetrare poſcebat·Cumqꝫ tẽpus
accederet: quo mun⁹ ad altare ſo
lebat offerre: ſurgens cũ lacrimis
eſt ingreſſus·Cum vero optuliſſet
ſicuti ſolitus erat intra cancellos
ſtetit·Rurſus autẽ ambroſi⁹ non
quieuit·ſed differentiã locoꝝ edo
cuit·⁊ primo quidẽ requiſiuit ꝗd
ibidem expectaret·Imperatore dicẽ
te ſuſtinere ſe ſacroꝝ perceptionẽ
miſterioꝝ·ꝑ archidyaconũ remã
dauit·O imperator·Interiora loca
tantum ſunt ſacerdotib⁹ collata·q̃
ceteri nec ingredi: nec cõtingere ꝑ
mittũtur·Egredere igit̃·⁊ hanc ex
pectationem cũ ceteris habe comu
nem·Purpura namqꝫ imperatoris
nõ ſacerdotes facit·Tunc fideliſſi
m⁹ imperator etiã hãc tradicõem
animo gratanti ſuſcipiẽs reman
dauit·Non audacie cauſa intra cã
cellos manſi·ſed in conſtãtinopoli
tana vrbe hãc conſuetudinẽ eſſe
cognoui·vnde ago gratias ꝓ hu
iuſmodi medicina·Tali ergo tan
taqꝫ ⁊ preſul ⁊ imperator v̾tute clare
bant·Ego namqꝫ vtriuſqꝫ opus ã
miror·illius fiduciam·hui⁹ autẽ
obedientiam·illius zeli feruorẽ·hu
ius fidei puritatẽ·Porro regulas
pietatis quas a magno ſacerdote
percepit·etiam reuerſus in cõſtã
tinopolitana vrbe ſeruauit·Nam
dum feſtiuitatis tempore ad eccle
ſiã ꝓceſſiſſet·oblatis in eccl̃ia mu
neribus·ingreſſus eſt·Cũqꝫ nectha
rius tũc preſul eccleſie mandaſſet
cur intus ſtare noluiſſet: manda
uit princeps. Vix inquit potui di
ſcere: que differẽtia ſit imperatoris
⁊ ſacerdotis·Vix enĩ veritatis inue
ni magiſtrũ ambroſiũ·hũc nam
qꝫ ſolũ noui digne vocari pontifi
cem. Tantum itaqꝫ ꝓdeſt increpa
tio a viro virtutibus florente pro
lata·

Capitulum·xxxi·

Habebat igit̃ imperator ⁊
aliã vtilitatis occaſionem
ꝑ quã de bonis operibus
triumpharet·Cõiunx enĩ eius di
uinas leges eũ ſepius ãmonebat
ſeipſam tamẽ ꝑfecte prius erudi
ens·Non ei regni faſtigijs eleua
ta eſt·ſed poti⁹ diuino amore ſuc
cenſa·Beneficiorũ nãqꝫ magnitu
do·maius ei deſiderium benefacto
ris adhibebat·Repente namqꝫ·
vt venit ad purpuram·claudorũ
atqꝫ debilium maximã habebat
curam·nõ ſeruis·non alijs mini
ſtris vtens: ſed per ſemetipſam a
gens ⁊ ad eoꝝ habitacula veniẽs
⁊ vnicuiqꝫ ipſoꝝ quod opus ha
beret prebens. Sic etiam ⁊ per ec
cleſiarum xenodochia diſcurrens

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſuis manib⁹ miniſtrabat infirmis
ollas eoꝝ tergēs · ius guſtās · of
ferens cocliaria · panem frangēs ·
cibos imminiſtrās · calicē diluēs ·
et alia cuncta faciēs q̄ ſeruis et mi
niſtris mos eſt ſolempnit̄ opari ·
Hijs aūt qui eā de reb⁹ talib⁹ nite
bātur ꝓhibere dicebat / Auꝝ diſtri
buere op⁹ impij eſt · ego āt ꝓ ipo
impio hoc op⁹ offero · bona m̄ oīa
cōferenti · Marito ſuo ſepe dicebat
Oportet te ſp̄ marite cogitare q̄d
dudū fuiſti · quid modo ſis · Hec ſi
ſemp cogitaueris ingrat⁹ bn̄facto
ri nō eris · Si imperiū qđ ſuſcepiſti
legaliter gubernabis · et hāꝝ reruꝝ
placabis auctorē · Hijs ḡ ſermōi
bus velut optimā quādam vtili
tatem virtutiſq̄ abundātiam cō
iugis ſui ſermonib⁹ offerebat ·

Capitulum · xxxij

Hec itaq̄ añ maritū defun
cta eſt · Poſt aliquātuluꝫ
vero tp̄s mortis eius ali
q̄d tale ꝓueīt qđ maximū amorē
quē habuit circa euꝫ oſ̄ndit · Coa
ctus itaq̄ theodoſi⁹ plurimoꝝ cōti
nuacōe belloꝝ · quādam ītlacōem
nouā impoſuit ciuitatibus · Antio
chena vero ciuitas nouū vectigal
ferre nō potuit · ſ3 vidēs ppl's ſuſpē
di dimēſos · egit: ꝙ vulg⁹ ſolet oc
caſionē ſedicōis inueniens · depo
nēs eni imaginē ornatiſſime pla
cille · Sic eni auguſta fueāt vocita
ta · p oīm̄ trare te ciuitateꝫ · Hec
audiēs indignatus abſtulit p̄ui

legiā ciuitatis · et vicine vrbi idem
laodicie tradidit principatum ·
credens hinc maxime antiochēos
affligere · Poſt hec aūt incēdere et
deſtruere atq̄ inſtar vicoꝝ antio
chiā redire minabatur · āminiſtra
tores āt locoꝝ eciā quoſdā comp
hēſos interemerūt · anteq̄ hāc p
ſumptionē cognoſceret impator ·
Hec igit̄ omnia impator precipie
bat · nō tamē fiebant ꝓhibente le
ge: quā ꝓferri fecit ambroſi⁹ · Cuꝫ
igitur venīſſent q̄ portabant m̄ās
imperatoris hellebich⁹ magiſter
militū · et ceſarius magiſter officio
rum erant omēs ſub formidine cō
ſtituti · Porro viri heremū habitā
tes · virtutis ꝓpugtores · multi tūc
et optimi viri plurima monita ſil
et preces eis qui a principe miſſi fu
erant offerebāt · Macedonius au
tem vir ſanctus nichil huius vi
te ſciens · Sed eciaꝫ diuinoꝝ libro
rum penitus inexpertus · in ſimpli
citatib⁹ habitans montiuꝫ · nocti
bus ac diebus ſaluatori omniuꝫ
puras offerens preces · nō impera
toris indignacōne permotus · nō
iudicuꝫ ab eo miſſoꝝ · media ciui
tate vtriuſq̄ damidem compreh̄ē
dens ab equis ſuis vt deſcenderēt i
perabat · At illi paruulum ſenem
pannis obſitum viliſſimis intuē
tes · primitus indignati ſunt · Cuꝫ
vero quidam obſequia perhiben
tium virtutē viri illi⁹ indicaſſent
repente ab equis deſcendentes · et
genua flectentes · ab eo veniam
ſupplicit̄ et deuote implorabāt · At

Ille ſapientia diuina repletus: hec
eis verba locutus eſt. O amici di
cite imperatori. Nō es imperator ſo
lummō: ſed etiā homo. Noli itaq;
reſpicere ſolū imperium: ſed ↄſide
ra ꝙ naturam. nam cū ſis homo:
eiuſdem naturam hōibus cognoſ
ceris imperare. ⁊ ſcd'm imaginem
diuinam atq; ſimilitudinem homi
num creata natura eſt. Noli ḡ cru
deliter atq; ſeuiſſime dei imaginē
necibus ſubiugare. irritas etenim
creatorē: dum illius punis imagi
nem. Illud ꝙ ↄſidera. ꝙ tu ipſe tā
tum ꝓpter aerea; ↄtriſtaris imagi
nem. Quātum vero differt inanima
ta res animate. viuenti atq; ratiō
nali: cunctis ſenſum hn̄tibus eſt
aptum. Inſup etiā ↄſideret. ꝙ no
bis quidē facile eſt pro vna imagi
ne plurimas aereas preparare. At
illi oīno difficile vel vnū capillum
reſtituere peremptoꝝ. Hec audien
tes illi principiq; mandantes: flā
mā iracundie penitus extinxerūt.
Qui pro terroribꝫ ſatiſfactionem
reſcripſit. ⁊ cām indignationis in
notuit. Nō inquit oportuerat me
peccante: mulierem oī fauore dig
niſſimā poſt mortem tantā ↄtume
liā ſuſtinere. aduerſum me nanq;
furorē indignātes dicebat arma
re. Adiecit etiā. ꝙ tribularetꝰ ⁊ in
gemiſceret eo ꝙ audiſſet aliquos
a iudicibꝰ interemptos.

Ca. xxiij.

Fideliſſimus ḡ imperator
tunc ↄtra errorem paga
noꝝ ſuum tranſtulit ſtu
diū. legeſq; ↄſcripſit: precipiens
ydoloꝝ templa ſubuerti. Conſtā
tinus enim maximus oīm fauore
laudandus: qui primꝰ pietate or
nauit imperiū. demonibus quidē
ſacrificare omnibus interdixit: nō
tn̄ eoꝝ templa deſtruxit: ſed inac
ceſſibilia eē precepit. cuius filij pri
na veſtigia ſunt ſecuti. Julianꝰ au
tem renouauit impietatem ⁊ flam
mā veteris ſeductionis accendit.
Porro iouinianus imperio ſumptꝰ
rurſus immolationes prohibuit
ydoloꝝ. Valentinianus autē ma
ior huiuſmōi legibꝰ vſus: gubernauit
europā vt vnicuiq; cui vellet religi
oni ſeruire ↄcederet. Porro valens
oībus quidē alijs ↄceſſit vt religi
ones ſuas colerent ſicut vellent: il
los ſolos impugnās qui pro apo
ſtolicis dogmatibus decertabāt.
Omni ſiquidē tpe eius imperij et
ad aras ignis incendebat. ⁊ liba
mina atq; ſacrificia ydolis offere
bant: ſed ⁊ publicas feſtiuitates
p plateas agebāt. ⁊ orgia dioni
ſij celebrabant. ⁊ cum ſacrificijs
currebāt canes euiſcerātes at; ba
chātes. ⁊ agentes oīa q̄ nequiciā
ꝓprij doctoris inſinuāt. Hec om̄ia
theodoſius inueniēs fideliſſimꝰ im
perator radicitus euulſit ⁊ obliui
oni ↄtradidit.

Ca. xxiiij.

Primus ḡ alioꝝ marcellꝰ
epūs lege principis ꝓ ar
mis vſus ꝓprie ciuitatis
templa deſtruxit. de fiducia diuina
non de hominū virtute preſumēs.
Quod quidē opus dignū memoria

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

narrare non ſileam. Defuncto Jo
hanne apamie ciuitatis epõ: mar
cellus vir ſcīſſimus ordinatus eſt
feruens epus ſcḋm apoſtolū. Jnter
hec venit pfectus orientis apamiā
militari timore pterritus. vbi dū
eſſet templū iouis valde precipu
um ⁊ ornamentis plurimis varia
tū. eū prefectꝰ deſtruere nitebatur.
Videns autē forte vnius edificiū
ac robuſtū: impoſſibile iudicauit
hoibus lapidum iuncturas ⁊ cō
miſſiones poſſe diſſoluere. Erant
enī ingentes ⁊ alterutris alligati
inſup ⁊ ferro plumboq̧ ꝯiūcti. por
ro marcellus prefecti puſillanimi
tatē videns: eum quidē miſit ad a
lias ciuitates. ipſe vero ſupplicabat
deo vt templi deſtruendi preberet
occaſionē. Jnter hec venit quidā
ſponte diluculo. nō ſtructor. nō la
pidū ſector. neq̧ alterius cuiuſcun
q̧ peritus artis ſed lapides ferre ⁊
ligna in humeros ꝯſuetus. Js er
go accedēs pmiſit facile templum
eē ſoluendū. qui tm̄modo accipe
mercedē poſcebat artificū. Cumq̧
hoc ſcūs pontifex pmiſiſſet: hoc il
le machinatus eſt. Coherebat ei
templo in altitudine cōſtituto ex
iiij. lateribꝫ porticus. erantq̧ colū
ne angentee ⁊ altitudinē templo
hn̄tes equalē ſingularū vero circu
lus colūnarum erat. xvi. cubitorū.
porro nature petre fortiſſime q̄ nō
facile quibuſlibet ferramentorū
generibus rumperetur. Harū itaq̧
tres p circuitus ſuffodiens. ⁊ ſub
earū baſibꝫ fortia ligna ſupponēs:

immiſit ignem. Quo facto nō po
terat naturaliter ignis accendi.
Demon etenī quidam teterrimus
apparuit qui flammā vires ſuas p
hibebat operari. Cumq̧ frequentē
hoc facerent ⁊ motionē ſuam ex
plere non poſſent: nunciauerunt
hoc pontifici meridie dormienti. At
ille repente ad eccleſiam ꝯcurrens
⁊ aquam in vaſculo portari preci
piens: aquam poſuit ſub altari.
ipſe vero in pauimento poſita frō
te clementi domino ſupplicabat.
ne amplius tirannidem demonis
illam pateretur habere fiduciam:
ſed vt infirmitatem illius enuda
ret ⁊ ſignum proprie virtutis oſtē
deret: ne magis ex hoc infidelibus
exultacōnis occaſio naſceret. Hec
cum dixiſſet: facto ſignaculo cru
cis in aqua: quendam dyaconū
ſuum equitium fide ⁊ zelo munitū
iuſſit ſumere aquam ſub altari po
ſitam. ⁊ velociter currere ⁊ cum fi
de aſpergere. ignemq̧ ſupponere.
Quod dum fuiſſꝫ factum: demon
effugit non ferens aque virtutem
Jgnis autem velut oleum habuit
illius aque naturā. comprehenſa
q̧ ligna ſunt repente conſumpta.
Columne vero ſuffulture ſolatio
nudate. ⁊ ipſe ceciderunt. ⁊ alias
duodecim vna traxerūt. Tum la
tus quod ipſo templo coherebat
violentia ruine depoſitum eſt. So
nus autem totam concutiens ciui
tatem cunctos fecit ibi concurrere
nt dum inimici ipſius demonis a
perte cognouiſſent fugam: ipſi in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diuinis laudibus ora ſolueb ant
Sic enim ⁊ alia tēpla ſactiſſim⁹ pō ti
fex ille deſtruxit. q̄ ⁊ victorib⁹ ſcribe
bat martirib⁹ ⁊ reſcṗta ſuſcepit.
⁊ nouiſſime etiā ipē martirio coro
natus eſt.:

Cap. xxxv.

Hoc ita q̄ꝫ tēpore placuit vt p̄
ſbiteri q̄ erāt ſup peni tentes
cōſtituti remouerent ꝓpter hmōi
cām. Sꝫ q̄ nouatiani ab ecc̄ia ſūt
diuiſi. cum his qui deliq̄rāt ſub p
ſecucōib⁹ decī cōmunicaē nolen
tes. ex illo epi ꝑ eccleſiaſtica regu
la p̄ſb̄rum ſup penitentes eſſe cō
ſtituerūt.

Quoniam omnino nō peca
re diuinū. ⁊ vltra hūanā na
turā eſſe cognoſcāt peccātib⁹ āt ⁊
pniam agentib⁹ veniā deus dari
p̄cepit. Qui vero ɔfiteri refugiūt
mai⁹ pctōꝝ on⁹ aq̄uirūt. Propterā
viſū eſt antiq̄s pōtificib⁹. vt velut
i theatro ſub teſtimonio ecc̄iaſti
ci ppl̄i delicta pandātur. ⁊ hanc
cām p̄ſb̄rm bone ɔu̇ſatiōis ꝑuātē
q̄ꝫ ſecretū ac ſapientē virū ſtatue
rūt. ad quē accedētes hij q̄ delinq̄
bant. delicta ꝓpa fatebant. At il
le ſcd̄m vniꝰ cuiꝰ cuiq̄ꝫ culpā indice
bat ei mulctā. Quod etiā hacten⁹
diligenter in occidentalib⁹ ſeruat
ecceleſijs. ⁊ maxie apd̄ Romā vbi
etiā loc⁹ eſt certus penitēciū. Stāt
em̄ rei ⁊ velut in lamtatiōib⁹ cōſti
tuti. Dū em̄ ſacra celebracio fuerit
adimpleta. illi ɔmunionē nō pa
picntes. cū gemitu ⁊ lamentacōe
ſemetipōs in t̄ra p̄ſternūt. Ad q̄s
ɔcurrēs ep̄s ⁊ ipē cū lacrimis ⁊ ge
mitu ſpūali p̄ſternit ⁊ ōms eccīe
ple's fletib⁹ inūdatur. Pt⁹ hec āt
p̄or ſurgit ep̄s ⁊ eleuat iacētes a t̄
ra. Tūc ɔpetēt ꝓ penitētibus facta
oīone. dimittit oēs. At illi afflicti
onib⁹ ſpōte vacātes. aut ieiunijs.
aut abſtinētia lauac̄ī. ā ſuſpenſiōe
ciboꝝ. ā rebus alijs q̄ iube tur. expe
ctāt cōmūiomis temp⁹ q̄d decernit
ep̄s. Conſtituto vero tēpore velut
q̄dd ā debitū exoluentes. afflictio
ne p̄ctā cura ti cum populo ɔmūi
one p̄ticipantur. Hec ergo antiq̄
tus romani pontifices vſq̄ꝫ ad no
ſtrum cōſeruauerunt temp⁹. Por
ro cōſtātinopolim p̄ſbiter ſup pe
nitentes fuit vſq̄ꝫ ad illud tēp⁹:
q̄d q̄dā mulier nobiliſſima du
pctā ſua fuiſſet ɔfeſſa ⁊ ei a p̄ſbite
ro p̄ceptū vt ieiunaret ⁊ deo opib
ſupplicaret. dū hoc obſeruaret cre
brius in eccleſia cum dyacono ſe
ɔcubuiſſe ɔfeſſa eſt. Hoc dum po
pulus agnouiſſꝫ. ſeuiebat ſup ſa
cerdotes quaſi per eos iniuria fa
cta fuiſſet eccleſie. Tunc nectari
us ep̄s remouit dyaconū ſcelera
tum ⁊ quibuſdam ſuadentib⁹ vt
ſingulos ad cōmunicandum iu
dicio conſciencie ſue relinqueret.
etiam preſbiterum nequaq̄ ſuper
penitentes eſſe precepit. ⁊ ex illo
antiquitatis conſuetudo ſublata
eſt. dum vt arbitror minora pec
cata pro pudore confeſſionis ⁊ ſb
tilitate examinantium patrarent

Capitulum. xxxvi.

DJgnum itaq; iudico non
tacere: que apud alios ge
ſta ſunt · ideſt apud arria
nos · nouatianos · macedonianos
⁊ eunomianos · Eccleſia nanq; di
uiſa erat ⁊ apud ſemetipſos ſingu
li congregabātur · Quemadmodū
enim ⁊ pro q̄bus cauſis diuiſi ſūt
ſermone procedente narrabimus
Hoc autē ſciendum eſt · quia im
perator Theodoſius nullum horuꝫ
perſequebatur preter eunomium
qui conſtātinopoli collectas in do
mo faciebat · et conſcriptos a ſe li
bros recitabat · ita vt eius doctrina
multi corrumperētur: pro qua cau
ſa eum multauit exilio · nullumq;
alium fatigauit · neq; ſibimet cōm
municare compulit · ſed ſingulos
per loca propria collectas celebra
re p̄miſit · ⁊ cultum tenere Chriſti
anitatis ſicut percipere potuit · ⁊ a
lios quidem permiſit foris ciuitatē
oratoria fabricare · Nouatian⁹ au
tem concordes ſue fidei intra vrbem
eccleſias habēre conceſſit · d̄ q̄bus
pauca dicenda ſunt Quadēginta
annis agelius preſul fuit a tempo
ribus conſtantini vſq; ad annum
ſextum theodoſij · Qui cum veniſſet
ad mortem · ſiſinnium preſbiteruꝫ
ordinauit ēpiſcopum · virū eloquē
tiſſimuꝫ · ⁊ a maximo philoſopho
vna cum Juliano imperatore litte
ris eruditum · Cunq; populus no
uatianorum culparet ordinacōnē
cur nō mārtianum potius ordinaſ
ſet per quem ſub Valente nouatia
ni ſine perſecucione māſiſſent · tūc
agelius populis volēs placare tri
ſticiam etiam martianum ordina
uit epiſcopum · Et cum melius ha
buiſſet in eccleſiam proceſſit ⁊ ſer
monem fecit dicens · Martianum
habetis poſt me · poſt martianum
vero ſiſinnium · Poſt paucos vero
dies defunctus eſt · Sub epiſcopa
tu vero mārtiani etiam eorum eccle
ſia q̄dā ex huiuſmodi cauſa diuiſa eſt

Capitulū · xxxvij ·

SAbbati⁹ quidaꝫ ex iudeo
Chriſtian⁹ factus · ⁊ a mā
tiano ad preſbiterātus ho
norem prouectus · nihilominus ſe
cte iudaice ſeruiebat Cum quo ſce
lere ambiebat epiſcopatum · Aſſu
mens ergo ſui deſiderij cōſcios du
os, preſbiterum Theocistum ⁊ ma
charium: nouitatem · feſtiuitatis
paſchalis ſub valente imperatore
conſtitutam · in vico phrigie pazo
defendere nitebatur · ⁊ premium q̄
dem quaſi pro eccleſie integritatis
cuſtodia dicebat non eſſe dignos
quoſdam participacōne ſacramē
torum, p̄cedēte vero tempore mani
feſtatus eſt · dum collectas p̄prias
celebraret · Inter hec martian⁹ ag
noſcens eius errorem ⁊ ordinacōis
ſue culpam · quoniam vane glorie
homines preſbiteros ordinauerat
et cum gemitu dicebat · melius fu
iſſe ſup ſpinas poſuiſſe man⁹ ſuas
q̄m ſabbatiū ordinaſſe preſbiterū

Pro inde ſyñodū in ſangātio bi
thinie nouacianoꝝ fecit epiſcopo
rum. Quo congregati euocauerūt
eos. vt corā ſinodo cauſas diſceſſi
onis ſue proponerēt. Cumq; ſab
bati⁹ diſcordiā feſtiuitatis paſca
lis ſuam diceret eē triſticiā ꝛ opor
tere ſcḋm iudeoꝝ obſeruacōem eaꝫ
celebrari firmaret. ſic in paꝫo fue
rat cōſtitutū eſtimātes epī. quo
niā ꝓpter ambitū ſabbatius talia
perpetraret iuſiurandum ei impo
ſuerūt q̄ nūq̄m deſideraret ep̄atū
Quo iurante regulam de paſche
feſtiuitate ꝓtulerunt q̄ ſingulis li
ceret quo vellent celebrare paſca.
ne ꝓpter diſcordiaꝫ feſtiuitatis di
uiderent eccleſiā. cū āntiqui ꝛ ecc̄ijs
ꝓximi licet diſcordantes de tali fe
ſtiuitate cōmunicaſſent tn̄ alteru
tris ꝛ nouacioni in regia vrbe Ro
ma cōſtituti nunq̄m fuiſſent ſecu
ti iudeos. Sed ſemp poſt eq̄nocti
um celebrarent paſcha. Cum hec
ab eis tunc fuiſſet regula diffinita
ſabbatius iuramentis cōſtrictus
ſi quādo paſchalis feſtiuitas diſ
cordaret. ille apud ſemetipſum p̄
cedentius ieiunabat. ꝛ noctanter
ſollempnē diem paſche ſabbati
celebrabat. ꝛ rurſus cum omnib⁹
in eccleſia cōueniebat ꝛ miſterijs
fruebatur. Hoc ergo multis ānis
faciens. latere nō potuit. Qua ꝓpt̄
quidā ſimplicitū ꝛ maxiē phrigū
ꝛ gallatoruꝫ ex hac re iuſtificari
credentes zelabant̄ euꝫ ꝛ paſcha
cum illo celebrabant. Sed ſabba
tius poſtea. ꝛ remotas collectas
faciebat. paruiq; pendēs iuſiurā
dum ſuorum ſequaciū ordinatur
epiſcopus.

Cap. xxxviij.

Sed mihi videtur huiuſmodi
viros de feſtiuitate paſche
ratiōabiliter oſtendiſſe. neq; iſtos
q̄ui nunc ſecuntur iudeos. non ei
mente percepērūt. q̄ iudaiſmo in
xp̄ianitatem mutato. illa ſub alia
ꝛ figuratiua legis moſayce quie
uerunt. q̄ hinc apparet iudaizare
namq; nulla gens criſtiana perce
pit. Ediuiſo autem apoſtolus eci
am contradixit. Non ſolum circū
ciſionem prohibens. Sed etiam
de feſtiuitatibus contenciōes ab
ijciendas monens ſcribens enim
ad galathas ait Dicite mihi qui
ſub lege vultis eſſe. legem non au
diſtis. Et hinc pauca loquens. ſ
uum oſtendit populum iudeoꝝ
ꝛ in libertatem vocatos. qui acce
dunt ad criſtum. Monet etiam
nullatenus ꝓbſeruādos dies ꝛ mē
ſes ꝛ annos. Coloſenſibus autē
ſcribens voce mag̃ clamabat. vm
braꝫ fuiſſe obſeruaciones antiq̃s.
quapropter inquit null⁹ vos iudi
cet in cibo aut in potu. aut in par
te feſtiuitatis. aut inicio menſis.
aut ſabbato: que ſunt vmbra fu
turi. Et ad hebreos idem apoſtol⁹
ait. Mutato enim ſacerdotio. neceſ
ſario legis mutatio fiat. Vnde
igitur nec apoſtolus, nec euange
lia accedentibus ad predicacio
nem iugum ſeruitutis impoſuerunt

ſʒ feſtiuitatē paſche ⁊ alias celebꝛ
tates hõrandas eē dixerunt. Qua
propter qm̄ diligūt hoīes huiuſ
mōi celebratores: eo ꝙ in eis a la
borib⁹ requieſcunt. ſinguli ꝑ ꝓui
cias ſicuti voluerūt memoriā ſalu
taris paſſionis antiquit⁹ ex q̄daꝫ
cōſuetudine celebrabant. Nō em̄
hoc ſaluator aut noſtri apl̄i lege
p̄dicauerunt. nec penā aut ſuppli
cium aut maledictuꝫ ſicut lex mo
ſayca iudeis. nobis euangelica ā
apoſtoli ſunt minati. ſʒ ſolummo
do ꝓpter derogacōnem iudeorum
qm̄ in feſtiuitatib⁹ homicidiuꝫ cō
miſerunt in tēpore azimoꝝ ſalua
torē paſſuꝫ in euāgelijs eſt relatū
Intēcio nāqꝫ fuit aploꝝ. nō de di
eb⁹ ſancire feſtiuitatū. ſʒ ꝯuerſati
onem rectā ⁊ dei predicaē culturā
Michi ḡ videt̄ ꝙ ſicut multa alia
ꝑ ꝓuincias ad cōſuetudineꝫ vene
rūt. ſic ⁊ paſche feſtiuitas tradita
eſt. eo ꝙ null⁹ apoſtoloꝝ hinc ali
quid ſanxiſſet. nam plurimi circa
minorem aſiā antiquitus. xiiij. die
obſeruare cōſueuerant nō reſpici
entes ſabbati dieꝫ. ⁊ hoc facientes
nō tamē ſegregabantur ab illis: q
aliter celebrabāt. donec romane
eccl̄e victor eps excōmunicationē
quartodecimanis miſiſſet in aſiā
Quo facto ireneus lugdunēſis gal
lican⁹ eps. victorem ep̄la ſua cul
pauit. dicēs. eciam veteres ita cele
braſſe. ⁊ ꝙ Policarp⁹ ſmirne ci
uitatis eps qui poſtea ſub Gordi
ano principe martirio coronat⁹ ē
a niceto epō romano dicauerit ni
chil diſcernēs de paſcali feſtiuita
te. cuꝫ ipſe quartadecimanus eſſet
ſicut euſebi⁹ in. v. eccl̄aſtice hiſt.
libro docet. Quidam ḡ ſicuti dixi i
aſia minori. xiiij. obſeruabāt dieꝫ
quidam vero eciā circa orientales
plagas ſabbatum cuſtodiebāt
diſſonabāt aūt circa mēſem. Nā
alij iudeos licet integritatem nō ſ
uarēt ſequēdos eſſe in feſtiuitate
dicebāt. alij vero poſt equinoxiuꝫ
celebrabāt dedignātes ſeq̄ iudeos.
⁊ dicētes. ꝙ duꝫ ſol eſſet in ariete
paſcha celebrari deberet. ſm̄ anti
ochenos autē ꝫ antico menſe. ſm̄
romanos apꝛilis. ⁊ hoc faciēdū
nō ſeqndo modernos iudeos: qui
ꝑ omnia errare noſcūtur. ſʒ magis
antiquos ⁊ ioſephum. Sic enim
ille in tercio antiquitatis libro cō
ſcripſit. His ergo contēdentibus
omnes occidentales vſqꝫ ad occea
nū poſt equinoxium ex antiqua
tradicione celebraſſe comperim⁹
nec aliquādo habuiſſe diſcordiā
Non enim ſicuti quidam dicūt ce
lebratum ſub cōſtantino cōciliuꝫ
feſtiuitatem paſche mutauit. Nā
ipſe conſtātinus diſcordantibus
ſcribens. monet: vt iſti cuꝫ pauci
eſſent imitarentur plures: cuius
epiſtole partem ponere nō omiſi
Sic em̄ poſt alia dixit Eſt enim co
do valde decorus: quoniam oēs
eccleſie in vno orbe apud occiden
tem ⁊ meridiē ⁊ arctum poſite ſer
uare noſcuntur. necnō eciam qui
dam orientalium. quapropter in
preſenti vtiqꝫ bene ſe habere oēs

eſtimauerũt. Et ego ipſe veſtre q̄ꝫ
ſapientie placere promiſi vt ꝙ in
romana ciuitate. ytalia. et affrica
et vniuerſa egipto. hiſpania. gal
lijs. britannijs. libia. tota hellada
dieceſe. ponto. et cilicia. libere ſub
vna concordia cuſtoditur. hoc ei
ſapientia veſtra ſuſcipiat conſide
rantes nõ ſolum multitudinē ꝑ
dictoꝝ locoꝝ. et eccleſiarũ nume
rum. ſed etiã quia hoc maxime de
beãs omnes cõmuniter celebrarē
q͛d ratio ſubtilis videt̄ exigere nl̄
lam cũ iudeoꝝ periurio habere cõ
munionem. Talia ſiquidem con
ſtãtinus. ſed aiũt quartodecima
nis hãc obſeruationem iohãnē
apoſtolũ tradidiſſe. Alij vero pe
trũ et paulum apoſtolos romãis
et occidentalibus dicunt paſche
tradidiſſe ſolempnitatem: ſꝫ nul
lus ſcriptam ꝓbationem horum
habere dinoſcitur. Quia vero ex cõ
ſuetudine quadã ꝑ ꝓuincias ce
lebratur paſcha. hinc eſtimo. cũ
nulla religio eaſdem videtur ſer
uare ſolempnitates. nam cum v
nius ſint fidei plurimi tamen diſpo
nãt circa paſcha legitima vnde
pauca dicenda ſunt. Nam in ipis
ieiunijs aliter apud alios inueniſ
obſeruari. Romani eñi tres ante
paſcha ſeptimanas ꝑter ſabba
tum et dominicã ſub ꝯtinuatione
ieiunãt. Illirici vero et tota hella
da. alexãdria quoqꝫ ante ſex ſe
ptimanas ieiunant. eaqꝫ ieiunia
quadrageſimã vocant. Alij vero
ante ſeptẽ paſce ſeptimanas ie
iunioꝝ facere noſcuntur initia. et
tres tantũmodo ſeptimanas hoc
eſt quinis dieb⁹ preter intermiſſi
onem aliarũ duaꝝ ſeptimanarũ
ieiunantes. nichilominus quadra
geſimã vocant. Unde miror cum
ipſum numerũ nõ habeant. quo
modo quadrageſimã vocant. ſed
etiã ciboꝝ abſtinentiam nõ ſimi
lem habent. Nã alij omnino ab
animante ſe obſeruant. alia ieiu
nãtium piſces ſolũmõ comedũt.
quidã cũ piſcib⁹ veſcuntur et vo
latilib⁹ dicẽtes. Hec ſcḋm moyſen
ex aqua habere ſubſtãtiam. alij
vero etiã caſeis. caulibus et ouis
abſtinere noſcũtur. quidã ſicco
tantũmodo pane veſcũtur. alij ne
qꝫ hoc vſqꝫ ad nonam ieiunãtes
horam ſine diſcretione reficiũtur
ciboꝝ. et innumere cõſuetudines
apud diuerſos inueniũtur. Et que
nulla lectio ex hoc inuenitur anti
qua. puto apoſtolos ſingulorũ
hoc reliquiſſe ſententie. vt vnuſ
quiſqꝫ operetur nõ timore. nõ ne
ceſſitate: q͛d bonũ eſt. ſed etiã cir
ca celebritatem collectarum que
dam diuerſitas inuenitur. Nam
dum ꝑ eccleſias in vniuerſo ter
rarum orbe cõſtitutis die ſabba
torum per ſingulas ebdomadas
ſacrificia celebrarentur. hoc in al
lexandria et in roma quadam pri
ſca traditione non faciant. Egip
tij vero allexãdrie vicini et thebai
dis habitatores. ſabbato quidẽ
collectas agunt. quoniam ſicut
mos eſt ſacramenta percipiunt

Nam poſtq̄ fuerunt ⁊ epulati ci
bis omnibꝰ adimpleti· circa veſpe
ram oblatione facta ꝯmunicant
Rurſus autē in allexandria· quā
ta ⁊ ſexta feria ſcripture legūtur·
eiſq; doctores interpretantur ⁊ ō
nia fiunt preter ſolempne; obla
tionis more;· Origenes enim plu
rima ī hijs diebus videtur edocu
iſſe· Qui dum ſapiens eſſ; magi
ſter ⁊ conſideraēt quia impoſſibi
litas moſayce legis ad litteram
eſſet informacōe; paſche ad mo
dum ꝯtemplationis euexit vnū
paſcha ſolūmodo verum fieri· di
cēs quod ſaluator celebrauit· dū
petrus aduerſus cōtrarias pote
ſtates · crucem ſuſciperet · ⁊ illo
triumpho vteretur cōtra dyabolū
In eadem allexandria lectores ⁊
pſalmoꝝ nunciatores indifferen
ter fiunt· ſiue catecumini · ſiue e
ciam xp̄iani· du; omnes eccle ſie
iam fideles in hijs ordinibus ha
bere videātur· Ego quoq; ꝯgnoui
in theſſalia cōſuetudinem aliam
dum quidam clericus ante cleri
catum legitime duxiſſet vxorem·
quia cum ea mixtus fuerit abdi
catus eſt· du; in oriēte cuncti ſpō
tanea volūtate ⁊ nō aliqua neceſ
ſitate eciam epiſcopi ſemetipos
abſtineāt· Plurimi enī eoꝝ ecia;
epiſcopatus tēpore ex legitima v
xore eciam filios habuerūt· Hoc
quoq; in theſſalia ſeruari cogno
ui· quoniā apud eos in diebꝰ pa
ſche tantūmodo baptiſātur· qua
propter plurimi ſine baptiſmate
moriūtur· In antiochia ſirie alta
re nō ad oriēte; eccleſie· ſ; magis
ad occidētem habent· In hellada
iheroſolimis· ⁊ theſſalia ad tēpꝰ
veſptinum orationes ſimiles no
uacianis conſtātinopolim degen
tibꝰ habētur· In ceſarea capado
cie ⁊ cipro die ſabbati ⁊ domico·
circa veſperam cū lucernarijs epi
ſcopi atq; preſbiteri ſcripturas i
terpretantur· In allexādria preſ
biter nō facit ſermōem· ⁊ heres
inicium accepit exquo ariꝰ eccle
ſiam ꝯturbauit. Rome ſabbata
vniuerſa ieiunant· In ceſarea ca
padocie eos: qui poſt baptiſma
delinquūt a ꝯmunio ne ſuſpēdūt
ſicuti nouaciani ⁊ macedoniani·
in haleſponto faciūt ⁊ in aſia Ce
to decimani. nouaciaī· circa phri
giam binubos nō recipiūt· cōſtā
tinopolim vero neq; aperte recipi
unt· neq; palam remouere noſcū
tur· in occidentalibus vero parti
bus aperte recipiūt.

Capitulum· xxxix:

Sozomenes·

Non tam ſiquidem quos
phricas nomināt pereg
nam quādam adinuētio
nem introducentes· ſm eam paſ
cha celebrāt· culpant enim eos:
qui curſum lune requirunt· ⁊ di
cunt ſolares tantummodo circu
los ſequendos· ⁊ poſtea menſes

quidem ſingulos eſſe dierum .xxx. de
ſiniũt. et inchoare primũ ab equi
noctio vernali. quod eſt ſcḍm roma
nos .viij. kal. apꝛl's tũc inquit duo
luminaꝛia facta ſunt quibꝰ tempo
ra manifeſtãtur et hoc indicari. eo
ꝙ lumen ꝑ octo ãnos cum ſole cõ
currat et ambo tũc nouũ habeant
mẽſem: eo ꝙ octo ãnoꝝ curſus lu
ne compleatur et tanq̃ principiũ
ſit primi mẽſis reputant predictã
diem in ſcripturis .xiiij. et hãc eſſe
dicit .viij. kalẽd apꝛilis. ſcḍm quam
ſemꝑ celebrant paſcha. tenent ſi
cõtingit etiam cõcurrere reſurrecti
onis dñicum diem. alioquin dñi
ca ſuperueniente celebrant. Scrip
tum eſt enĩ. a quartadecimã vſq̃ʒ ad
.xxi. eſſe celebrandum.

Sozomenes.

Apud romanos in vno q̃ʒ an
no ſemel pſallũt allã. primo
die paſche. ita vt romani velut ꝑ
iuramento habeãt: vt hũc ymnũ
audire mereãtur. In qua eccĩa ne
q̃ʒ epĩs. neq̃ʒ aliter quiſq̃ coraʒ po
pulo dicet. Apud alexandrinos
hoc opinabile eſt. quia dum legũ
tur euangelia nõ ſurgit epiſcopꝰ
quod apud alios nuſq̃ fieri noui
vbi ſolus archidyaconꝰ hãc lecti
onem legit. in alijs locis dyaconi.
in multis vero eccleſijs ſoli ſacerdo
tes. Conſtantinopolim prima die re
ſurrectionis dñice pontifex.

Capitulum .xl.

Socrates.

Prouenerunt enĩ etiam a
pud arrianos diuiſiones
ꝓpter huiuſmodi cauſam. ſingu
lariʒ eoꝝ cõtentiões. ad ineptos
eos ꝑduxere ſermones. Cum enĩ
in eoꝝ eccleſia credatur deꝰ patrẽ
eſſe filij verbi. ex hoc apud eos q̃
ſtio ꝓceſſit. ſi poſſibile ſit. vt etiaʒ
anteq̃ exiſteret filiꝰ deus pater vo
cari potuiſſet. quoniã dei verbum
nõ ex pr̃e naturãliter. ſed ex nõ exi
ſtẽtibꝰ ſubſtitiſſe credebãt. Circa
primũ itaq̃ʒ capitulũ errantes: ri
te de puro nomine in certamẽ illi
citum corruerũt. Dorotheus enim
ab antiochia euocatꝰ ab eis. dice
bãt nõ poſſe patreʒ eſſe neq̃ʒ voca
ri. filio nõ ſubſiſtente. Porro mari
nꝰ quẽ a thracia ante dorotheum
vocauerãt occaſionem inueniẽs
oportunam Dorotheo enĩ erat ad
uerſus. edidit ſermonem de hac q̃
ſtione cõtrarium. et ꝓpterea ſunt in
ter eos facte diuiſiões. diuiſiq̃ʒ ꝓp
ter hoc verbum ſeorſum ſinguli ſo
lemnia celebrabãt. Alij enĩ ſeque
bãtur dorotheuʒ. alij vero marinũ
quippe dicẽtes. patrem eẽ patreʒ.
etiã filio nõ exiſtente. Vocabãtur
enĩ iſti patiriani. eo ꝙ quidã theo
tiſtꝰ ſicus genere pſatira. id eſt du
plicia vendẽs. hãc ꝓpoſitioneʒ val
de defenderet. Hos quoq̃ʒ ſecutus
eſt ſelenaas gothoꝝ epiſcopus. Sʒ
iſti q̃ʒ paulopoſt ſepati ſũt. cũ ma
rinꝰ cum agapio diſcordiam ha
buiſſet. quoniam ipſe epiſcopuʒ
fecerat epheſi. verum iſti nõ prop
ter religionem. ſed ꝓpter preſula
tuʒ inter ſe inimicicias bellaq̃ʒ geſ
ſerunt. Gothi namq̃ʒ defenderunt

agapitum. Quãobrem plurimi de
ricoꝝ eoꝝ vanã gloriã fugiẽtes
ad fidem cõſubſtantialitatis vtili
ter acceſſerunt. Arriani ſiquidem.
xxxv. ãnis diuiſi. inter alterutros
poſtea ſub imperio theodoſii iunio
ris cõſolatu pluite ab hereſe pſati
tinoꝝ recedẽtes vniti ſũt. veluti le
ge decernẽtes. nunꝗ capitulũ ꝓp
ter quod diuiſi fuerant memorarẽ,
ſed hoc conſtãtinopolim geſtum
eſt Verũ in alijs ciuitatib9 ſub di
uiſione manſerũt. hec de arrianis
Verum neqꝫ eunomiani ſine diui
ſione mãſerunt. Nam ⁊ ipſe euno
mius dudum ab eudoxio qui eum
zizici ordinauit epiſcopum ſegre
gatus eſt. occaſione percepta. eo
ꝙ etium doctorem eius expulſum
ſuſcipe noluiſſet. Reliqui vero ab
eo p ſciſmata diuerſa partiti ſũt.
Prius itaqꝫ theofronius quidam
capadox ab eunomio veſane oſten
tionis edoctus ⁊ aliquid de areſto
telis cathegorijs ⁊ periarmenias
intelligẽs fecit libros quos de exẽ
citio mentis titulauit. Is ergo cũ
offendiſſet conſectatores ſuos tã
ꝙ recedens ab eis expulſus eſt ⁊
ſeorſum colligens ſui nominis he
reſim dereliquit. In conſtãtinopo
lim vero quidam euthitius ex re
pẽdiſſima queſtione ab eunomia
nis diuiſus. hacten9 collectas ſe
orſum facit. vocãturqꝫ hoꝝ alij eu
nomotheos romani. alij vero eu
momote etichiani. Veruntamen
iſti baptiſma corruperũt. nõ enim
in trinitate: ſed i xpriſti morte ba
ptiſant.

Capitulum. xli.

Acta eſt igitur quondam
tempore etiã inter mace
donianos diuiſio: cum eu
tropius presbiter ſeorſum collige
ret ⁊ nequaꝗ ei carterius cõſenti
ret. Fuerunt forſitan ⁊ alie diuiſi
ones hereſium. ſed ego tanꝗ cõſtã
tinopolitan9 atqꝫ nutrit9. q̃ mihi
clariora viſa ſũt ea narrare curaui

Capitulum. xlij.

Ea ſiquidẽ tempeſtate di
cunt egipti fluuiũ circa p
mũ aſcenſũ aque poſt ter
guꝫ receſſiſſe. Quo facto egiptij ſe
uiebãt. eo ꝙ nõ ſinerentur flumi
ni ſacrificia ſolempnia celebrare
Iudex autem ſeditionem perſpici
ens concitari nũciauit impatori.
Verum imperator meli9 iudicauit
diuine fidei ſeruiendum: q̃m pocu
lo nili. ⁊ preponere ſacrificia pie
tati Nunꝗ inquit currat ille fluui
us. ſi magicis artibus. ⁊ fluxu ſã
guinis. vnde polluende ſunt sacri
paradiſi. Hoc acto. poſt paululũ
ita vbertime nil9 effuſus eſt. vt e
ciam altius ꝗ ſolebat fluctus aſ
pgeret. Cumqꝫ ſolitas compleſſꝫ
menſuras. ⁊ adhuc in culmen ex
tolleretur in terrorẽm nimium egi
ptij ſunt redacti metuentes: ne ⁊
allexandriam ⁊ libie partes forte
deſtrueret. Nũc enim fertur paga
nos allexandrinos in theatro da
maſſe. quia velut ſenex ⁊ delirus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nitus euangeliſſet. Quã ob rẽ pluri-
rimi egiptiorũ derogãtes paterne
religioni ad xpriſtianitatis iura cõ
uerſi ſunt.

Capitulum. xliij.

Eo vero tempore dicitur dela-
tum conſtantinopolim io-
hãnis baptiſte caput qd
herodias petijt ab herode tetrarcha
Fertur enĩ inuentum caput a mõa-
chis macedonianis: qui primũ quidẽ
dem iheroſolimis habitabant. po-
ſtea vero ciliciam migrauerũt. Cũ
enĩ ante hoc imperium mardonius
maior domus imperialis hoc nũci
aſſet imperatori. precepit valẽs ca-
put ſacrũ cõſtantinopolim depor-
tari. Qua iuſſione directa imponẽ-
tes vehiculo deportabãt. Cumqꝫ
veniſſent ad locum qui vocatur pe-
tichiũ. eſt enĩ circa calcedona. nequaquã
poterat trahi vehiculum li-
cet multis plagis burdones affli-
gerentur. Et cum hoc inopinabile
videretur vniuerſis. et ipſi ſimul
imperatori. ſacrum hoc caput recõ-
diderunt in vico appellato coſilai
Erat enim poſſeſſio ipſa mardonij
Illo ſiquidem tempore. aut deo. aut
ipſo ꝓpheta monẽte in hũc locũ
vſqꝫ ꝓductum eſt. Cumqꝫ poſtea
theodoſius imperator has baptiſte
reliquias voluiſſet auferre: ſolam
referũt reſtitiſſe matronam virginẽ
ſacram. que eius cuſtodiam capi-
tis exhibebat. Cui dum ſepius im-
perator nõ violenter: ſed cum lacri-
mis ſupplicaret: vt eum permitte-
ret ſua vota complere. hec putans
quia ſicut tempore valentis etiam
tũc nõ pateretur vlterius baptiſta
portari ceſſit. At imperator ample-
ctens ſua purpura thecã in qua
caput baptiſte iacebat. et eam por-
tans venit. et ante ciuitatem cõſtã-
tinopolitanã recondidit in. vij. mi-
liario. ibiqꝫ magnã atqꝫ pulcher-
rimã deo edificauit eccleſiam: cre-
broqꝫ deprecatus eſt matronã: ꝓ-
miſitqꝫ dona gratiſſima. ſi recõſili-
ari vellet nec paſſa eſt. Erat enĩ ma-
cedoniana hereſi violata. licet preſ-
biter vincẽtius cõſecrator eius et q̃
prophete ſepulchrum equaliter
obſeruabat cõuerſus fuiſſet. et ca-
tholice cõmunicaſſet eccleſie. Fe-
rũt enim quia cõiuratione habe-
ant macedoniani nunquã ſe a ſua ſe-
cta recedere. Verum is preſbiter dum a-
gereturde migratiõe ſacri capitis
apud ſe diffiniuit quia ſi ſequere-
tur baptiſta imperatorem et ipſe cõ-
municaret ei. Quo facto cõuerſus eſt

Capitulum. xliiij.

Theodoricus.

Igitur in ãtiochia meletij maximi
ſuggeſtionem flauianus accepit. q̃
cum diodoro plurima pro omnibus cer-
tamina paſſus eſt. Voluerat enĩ
paulinus eccleſie ſuſcipere preſula-
tum: ſed pontificum ei reſtitit mul-
titudo dicens nõ oportere eum qui
meletij cõſilium nõ receperat poſt
illius mortẽ in eius ſede conſiſtere. ſed
eum potius q̃ pro plurimis laboribus

effulgebat. ⁊ ꝓ oīum cura pericu
la ſuſtinuerat. Hoc factum: roma
nos ⁊ egiptios fecit infeſtos ad
uerſus orientales. ſed neq; morte
paulini inimicicie ſunt deſtructe.
Nam ⁊ poſt illum cum euagrius
eius percepiſſet ſedem. perſtiterūt
flauiano vehemēter infenſi: licet
euagrius preter eccleſiaſticam re
gulam fuerit ordinatus. Sol9 enī
paulinus euz inſtituerat. plurias
regulas preuaricat9 eccleſiaſticas
Non enī precipiunt: vt ꝑ ſe quili
bet ordinari poſſit. ſed cōuocari v
niuerſos ꝓuincie ſacerdotes. ⁊ p̄
ter tres pontifices ordinacōem fie
ri penitus interdicunt. Verūtamē
nichil hoꝝ reſpiciētes euagrij ſūt
amplexi cōmunionez ⁊ aduerſus
flauianum audit9 principis cōmo
uerunt. Qui frequēter impulſus
deduxit eum ad vrbem conſtanti
nopolim ⁊ romā ꝓficiſci precepit.
Porro flauianus excuſatione hie
mis facta: quia tempore oportuno
pergeret romaz. tunc eſt reuerſus
ad ꝓpria. Cumq; romai pontifices
nō ſolum mirabilis damaſus: ſed
eciam poſt eum ſiricius ⁊ athana
ſius imperatori vehemēter inſiſte
rent. dicentes. quia tirannos qui
dem proprios debellaret. qui vero
xpriſti reſiſterent legib9 eos ſine
ret impunitos. rurſus euz euocās
romā ꝓficiſci cogebat Tunc flaui
anus ſapientiſſimus digna fidu
cia vſus. ait. Si quidem fidem meā
o imperator quaſi nō rectam accu

ſant quidam. aut vitaz dicunt ſa
cerdotio nō eſſe dignam. eciaz ip
ſos accuſatores meos habere iu
dices nō refuto. eorūq; ſentētiam
gratanter excipio Si vero de ſede ⁊
preſulatu cōtendunt. neq; litigo.
neq; hec habere volētibus refuto
ſed abſcedo ⁊ me ab epiſcopatu ſu
ſpendo. Da igitur antiochenam ſe
dem cuicumq; volueris imperator.
Hanc eius fortitudinem ⁊ ſapien
ciam miratus princeps redire ad
propria. ⁊ cōmiſſam ſibi regere p̄
cepit eccleſiam. Poſt aliquātum
tempus rome denuo veniens impe
rator. eaſdez ab epiſcopis patieba
tur querelas: quaſi flauiani tiran
nidem ſubdere noluiſſet. At ille ſpe
ciem tirānidis eos fari precepit di
cens ſe eſſe flauianum. Illis vero
dicentibus quia nō poſſent cū im
peratore cōtendere. monuit vt de ce
tero eccleſie concordiam haberent
deponerentq; certamen ⁊ ſtultas
contentiones extinguerent. Pau
linus inquit olim eſt mortuus. e
uagrius contra regulas ordina
tus. orientales autem eccleſie pre
ſulatum flauiano deferentes. ⁊ a
ſia. ponthus. ⁊ thracia eius com
munioni coniuncte ſunt. Omnis
illiricus illum nouit per orientem
epiſcopis preſidere. Hijs flexi mo
nitionibus heſperie ſacerdotes ſo
luturos ſe inimicicias promiſerūt
⁊ legatos mittendos ab eo ſuſcipe
re. hoc audiēs ſacratiſſim9 flauia
nꝰ miſit romā quoſdā laude dignos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

epiſcopos. et antiochenos preſbi
teros atq3 dyaconos: quibus p̄
erat acatius berie. in omni terra
pelagoq3 cantatus. Is cum alijs
romam veniēs. longamq3 ſanās
odij paſſionem. poſt decem et ſep
tem ānos eccleſijs reſtituit pacē.
Quod agnoſcētes egiptij inimici
cias extinguētes concordiam ſunt
amplexi. Tunc igitur eccleſie romā
ne innocētius ſucceſſor anaſtaſij
preſidebat. vir prudētia et intelle
ctu decēter ornatus. alexandrine
vero theophilus.

Socrates

Res itaq3 publica eo tempo
re p huiuſmodi cauſa tba
batur. In occidentis partibus grā
maticus quidam eugenius no
mine litterarum latinarū doctor.
relinquens ſcolas ſuas in palla
cio militabat. eratq3 imperatoris
antigrapheus et ꝓpter eloquētiā
a multis honorabatur. Tunc er
go fertur nō mediocriter cogitās
cooperatorē aſſumpſit arboga
ſtum. de minoribus gallis ortum
militaris ordinis ducem. virū ſe
uū et necibus preparatum. Quo
facto declinauit ad tirānidē. Igi
tur vterq3 cōtra imperatorem va
lentinianum necem machinabā
tur. cubicularios corrumpētes eu
nuchos. At illi dormiētem prīci
pem ſuffocauēt. Hoc eugenius re
pente cognoſcēs imperio potitur
heſperie. agebatq3 quod tirāno
poterat conuenire. Hoc audiēs the
odoſius imperator. rurſus ſollici

tudinibus obſtrictus. Secunda
certamia poſt maximū prepara
bat. congregansq3 militarem virtu
tem et honorium filium deſignās
imperatorem. cōſulatu ſuo et abū
dantij decimo die ianuarij men
ſis. denuo ad ptes heſperias ma
gno ſtudio feſtinabat

Sozomenes.

Interea euentum belli cōſiderans
mittit ad thebaidem ad iohem
monachum tūc preſciētia clarū
ad quē deſtinauit eutropium eu
nuchum ſibimet fideliſſimū. vt
aut eū ſi vellet venire deduceret. aut
nolētem de euētu belli requireret.
At ille iohem quidē deducere nō
preualuit. ſꝫ mādatum retulit ei⁹
qꝫ bello vinceret et primeret tirānū
et poſt victoriā in ytalia moreret.

Socrates.

Relictis ergo theodoſi⁹ ambobo
filijs in vrbe cōſtātinopoli cū
pgeret contra eugeniū bellaturus.
plurimū tūs hiſtꝫ barbari ſūt
ſecuti cū eo pugnaturi contra tirānū.
paruoq3 tpe cū manu maxima ve
nit ad gallias. Illic ei preparabat
bellum. vbi iā multa milia habe
bat exercitus.

Theodoricus.

Cum igitur in quodam mōte
oratoriū inueniſſet. ibi nocte
dn̄o ſupplicabat. et circa galli cā
tum ſopore cōpreſſus vidit in ſō
pnis q̄ſi iaceret in cāpo. et aſtarēt
ei duo quidam viri in veſtibus
albis. et equis candidiſſimis re
ſidentes. eumq3 iubentes bonam

habere fiduciam ⁊ dibiculo arma
re milites ad victoriam· dicebāt qꝫ
ſe ꝑ ſolacio deſtinatos: quoꝝ alt̄
iohānes euāgeliſta· alterū ſe phi
lippum dicebat apoſtolum· Hac
viſione compta· nequaꝗ̄ ab ora
tione ceſſauit: ſꝫ lacrimas vberio
res effudit· Que viſio eciaꝫ alicui
militi reuelata eſt ⁊ p diuerſos p
uenit ad principem· At ille· non
ꝓpter me inquit hec iſte vidit· ſed
ne quis credēt qꝛ finxi quod ego
vidi· ideoqꝫ eciā iſti monſtratum
eſt· nam primo mihi hoc domin⁹
cōmunis oſtendit·

Socrates·

Fit ergo ꝯgreſſio circa fluui
um vocabulo frigidum. Igi
tur in parte qua romani cōtra ro
manos cōfligebāt bella erant eq̄
lia· vn̄ vero barbari auxiliatores
imꝑatoris pars eugenij potior vi
debatur· Imꝑator autem videns
barbaros depetire in magnam ve
mēs eſtu acōnem ꝓſtrauit ſemet
ipſum in terra adiutoreꝫ inuocās
deum· ⁊ peticōe fruſtratus nō eſt
Quidam enī baccurius magiſter
militum eius· repente ſic conforta
tus eſt· vt cum primis ducib⁹ cō
curreret ad eā partem: qua bar
bari premebantur· Quo facto di
rupit acies· ⁊ in fugaꝫ mox vertit
inimicos· ſicqꝫ denuo ea hora mā
cultum· Ventus enim vehementiſſi
mus inſpiāns· emiſſa iacula ab
eugenij partib⁹ cōtra eos denuo
reuocabat· ⁊ a partibus impera
toris cuꝫ magna fortitudine defe
rebat· Tantū valuit imperatoris
oratio· hoc enī itaqꝫ modo dimica
tione cōſumpta· tirann⁹ corruēs
ad pedes imperatoris exorabat ꝓ
mereri ſalutem· Qui circa pedes i
ꝑatoris a militibus capite ſectus
eſt· Hec geſta ſūt· xvij· die ſeptē
bris menſis· cōſolatu archadij t̄
cio ⁊ honorij ſecundo· Arbogaſtus
autem tantoꝝ cauſa maloꝝ poſt
duos cōgreſſiōis dies· fuga lap
ſus· duꝫ cognouiſſet quia vincere
nō poſſꝫ proprio gladio ſe inter
emit·

Sozomenes·

Capitulum· xlvi

Ea ſiquidem tēpeſtate plu
rimi int̄ epōs effulgebāt
ſicut donatus eurie epiri
de quo dum ꝓuinciales miracula
multa teſtentur: maximū tamen
eſt quod de dracone geſſit. Js ei
circa pontem in via publica iacēs
cibum habebat oues· capras· bo
ues· equos ⁊ homines abripiēs
deuorabat· Ad quā beſtiam do
natus ſine gladio veniens: dum
illa leuaſſet caput quaſi voratura
virum· tūc ille vexillum crucis an̄
faciem eius digito deſignās in ae
re in os eius expuit· Beſtia vero
ſpirituꝫ mox ori ſuo ſuſcipiens ex
ſpirauit· quam ſicut audiui octo
paria boum in vicinū campū tra
xerunt ⁊ immiſſo igne combuſta
eſt· ne aerem fetore corrumperet·
Huius itaqꝫ ſancti viri donati

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſepultura inſignis eſt vbi oratori
um ex eius nomine vocitatur. ha
bens fontem aquaꝝ: quē ipſe fer
tur oracōibus inueniſſe. Nā dū
eſſet locus inaquoſus. et illic ali
quādo ex itinere veniſſet. aiūt quia
fatigatus qui cum eo erant oraſſꝫ
et mox aque inūdatio prorupiſſꝫ
et ex illo hactenus permaneret.

Capitulū. xlvij.

Eo tempore thomitharū
et ſithie eccleſiam theoti
mus gubernabat. vir in
philoſophia nutritus. cuius vir
tutem diligētes barbari trās hi
ſtrum habitantes. deum romano
rum eſſe predicabāt. diuinarum
quippe in eo ſancto viro rerum ſe
pius experimenta perceperūt. Nā
cum aliquo tempore iter ageret.
illius terre barbari occurrerunt
ei et dum qui erant circa eum ter
rore turbarentur quaſi continuo
mortui et ex equo deſcēdens orauit
Porro barbari neqꝫ eum neqꝫ ſe
quaces eius neqꝫ equos de quibꝰ
deſcenderāt videntes pertranſierūt
Dum igitur crebro tranſeūtes ſci
tas naturāliter feroces epulis mu
neribuſqꝫ manſuetos faceret. qui
dam barbarꝰ arbitratus eum eē
locupletem. cepit inſidiari: vt eū
caperet. alligaret et traheret. Cū
hoc iam preparaſſet et dexterā ad
hoc haberet: vt cum tactu laque
aret manꝰ in aere mox ligata ē et
barbarus ille inuiſibilibus vi
culis eſt obſtructus. Tunc aliis
pro eo rogantibꝰ ſupplicauit deo
theotimꝰ vt barbarus ſolueret.

Capitulum. xlviij.

Eo quoqꝫ tempore fuit epi
phanius ciprioꝝ epūs. ad
cuiꝰ ſepulchꝝ hactenus
demones expellūtur. Is enī dum
ſubſtantiam propriam neceſſitatem
ſuſtinētibus erogaſſet. et multis
quoqꝫ offerentibꝰ ei pecunias ma
nu largiſſima diſpenſaret. contigit
vt pecuniis deficiētibꝰ economꝰ
eccleſie murmuraret. quo facto aſ
ſiſtēs quidam in domo qua manē
bat yconomꝰ ſacculum multarū
pecuniarum dedit et ita diſparuit
vt nec qui dedit. nec qui miſit ag
noſceretur. Quod factum omnes
diuinum eſſe iudicauerūt. Aliud
quoqꝫ eius ſiber refertur miraculū
Quidam pauperes ſtudentes epi
phanium arte deludere: vt eis ali
quid daret. dum iter ageret vnꝰ
eoꝝ ſupinum ſe proſtrauit in terrā.
alter ſtabat quaſi mortuū deflēs
nec habens vnde eū ſepelire potu
iſſet. Epiphanius autem ſuperue
niens orauit vt ſub quiete dormi
ret. et ſepulture neceſſaria prebuit.
ſimulqꝫ conſolatus eſt flētem. di
cens. Quieſce fili a lacrimis. non
enim fletu reſuſcitari poterit. eſt
enī ineuitabile quod euenit. Cū
qꝫ diſceſſiſſet epiphanius. cepit
ille pulſare ſocium vt reſurgeret.
Et cum hoc ſemel et ſecundo feciſ
ſet. dicens. Surge iſta die de tuis
laboribus epulemur. et ſociꝰ ille

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

p̄emitus nō ſentiēt· cognoſcēns ve
re mortuū cucurrit ad epyphani
um flens ⁊ petens· vt ei9 ſociū ſuſ
citaret· At ille ꝯſolatus eſt ne fer
ret grauiē qđ euenerat· nō tamē
defunctū denuo ſuſcitauit· Hoc ei
credo ꝓ inde geſtū· vt nō dei mini
ſtri facile deludantur· Eo tp̄e fuit
eas· ⁊ zeno i paleſtine gaza phi
loſophātes· Et eas fertur dū pul
cherrimā duxiſſet vxorem· ter cū
ipa ſolūmō concubuiſſe· ⁊ tres fi
lios genuiſſe· poſtea vitā mōchi
cam ad p̄mam eſſe ſectatū. Zeno
āt ep̄s vſq3 ad annoꝝ centū hꝰs
etatē nūq̄m ſollemnib9 minor fu
t· aut quieuit officiis·

Cap· xlviiii·

NOn ſolum hec religionē tūc
nobilitabant· ſed etiam ab
bacuca michee ꝓphetaꝝ corpa ſic
audiui hoc tēpore fūt oſtenſa· re
uelacione diuina· Dū Zebennus
tūc eleutheropolitanā gubernaret
eccleſiā in vico qđ prius vocaba
tur cepla in berectaſia p̄dio qđ di
ſtat ab vrbe quaſi ſtadios decem
circa hūc locū· ſepultura Michee
fuit· quā neſcientes q̄d dicerent ꝓ
uinciales· o fidelem memoriam vo
citabant·

Capitulum L·

IGitur theodoſius imperator poſt
laborem publicum corpore fatiga
tus ⁊ ſperans ea ſe egritudīe mo
riturum potius de re publica cogi
tabat· cōſiderās que ſolent hom
inibus ꝓuenire impatore moriēte
Filium itaq3 honorium de conſtā
tinopoli velociter euocauit· ordina
re volens partes heſperias· Cū q3
filius mediolanū veniſſet ex egri
tudine releuatus circū de victoria
celebrabat ⁊ ante prādium quidē
ſpectaculū q̄ſi ſan9 exhibuit· poſt
prādium repente p̄grauatus ē· et
ad ſpectaculū venire nō potuit· fi
lium tn̄ ludis adeſſe p̄cepit· Sup
ueniēte vero nocte defunct9 eſt cō
ſulatu olib ꝛ ij ⁊ ꝓbini· xvij die iāu
arij mēſis· anno p̄mo ducēteſime
nonageſime quarte olimpiadis·
Vixit āt impator theodoſi9 ānis·
lx· ex quibus· xvi· impauit·;

Explicit liber· ix· ecc̄aſt· hiſto·

Incipiūt capitula libri· x·

De ſucceſſiōe archadij ⁊ honorij· I·
Q̄uo honorius ludum gladiatoꝝ re
mouerit· ·ij·
De morte nectarij ꝯſtantinopolita
ni pontificis ⁊ ordinacōne actibuſ
q3 iohis· iij·
Q̄uo eutropi9 p̄poſitus impatoris
fuerat interemptus· iiij·
De ꝯuſione celticoꝝ p iohem v·
De gaina magro militum vi·
De q̄ſtione int̄ egiptios mōchos
exortā vtꝝ de9 ſit corpore9 vij·
Q̄uo ympni nocturni a iohe ſunt
incepti· viij·
Q̄uia ep̄o ignatio āgeloꝝ deū lau
dātium viſio ſit oſtenſa· ix·
De inimicis iohis· x·
Q̄uo epyphani9 ciprius iohanni
fuerit inimicus· ·xi·
Q̄uo iohes habuerit epyphani
um· xij·
Cur auguſta grauius

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf